

Załącznik do Uchwały Nr XXI/97/2008
Rady Gminy Grabowiec
z dnia 8 października 2008

GMINA GRABOWIEC

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowiec

---

na lata 2006 - 2015

Zespół ds. aktualizacji strategii powołany Zarządzeniem Wójta nr 10/08
z dnia 25 marca 2008 rok

8 październik 2008 rok

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
1. CEL I PROCES TWORZENIA STRATEGII.....	5
1.1. Etapy tworzenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów.....	7
Społecznych :	7
2. CHARAKTERYSTYKA GMINY	9
2.1. Rada Gminy	9
2.1.1. Wójt	9
2.2. Gmina Grabowiec	10
2.2.1. Położenie gminy	10
2.2.2. Instytucje	11
2.3. Demografia	11
2.3.1. Liczba zamieszkałej ludności	11
2.3.2. Gęstość zaludnienia	12
2.3.3. Ruch naturalny	12
2.3.4. Migracje	13
2.3.5. Struktura wieku zamieszkałej ludności	14
2.3.6. Rodziny	14
2.4. Infrastruktura społeczna	15
2.4.1. Zasoby mieszkaniowe	15
2.4.2. Gospodarka ściekowa	16
2.4.3. Elektroenergetyka	16
2.4.4. Komunikacja	16
2.5. Edukacja	17
2.5.1. Poziom wykształcenia	17
2.5.2. Placówki oświatowe	18
2.6. Pomoc Społeczna	21
2.6.1. Budżet na zadania pomocy społecznej	22
2.6.2. Charakterystyka problemów i grup objętych pomocą społeczną	23
2.6.4. Charakterystyka problemów	26
2.7. Zdrowie i opieka zdrowotna	35
2.8. Rynek pracy i bezrobocie	36
2.8.1. Aktywność ekonomiczna	36
2.8.2. Bezrobotni mieszkańcy gminy	37
2.9. Bezpieczeństwo publiczne	39
2.10. Kultura, sztuka, rekreacja	39
2.11. Parafie	42
3. Strategiczne kierunki rozwoju gminy	42
4. Identyfikacja podstawowych problemów społecznych	46
4.1. Hierarchizacja problemów społecznych	56
4.2. Potrzeby społeczne i poziom ich zaspokajania	57
4.3. Poziom integracji społecznej	59
4.4. Kapitał społeczny gminy	60
5. Kierunki rozwoju gminy	64
5.1. Wizja ładu społecznego gminy Grabowiec	64

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowiec

---

5.2.	Cele główne - strategiczne.....	65
5.3.	Cele szczegółowe i środki realizacji.....	65
5.4.	Źródła finansowania wdrażania zadań strategicznych:	70
6.	Zarządzanie realizacją strategii	71
6.1.	Koordinacja realizacji strategii	71
6.2.	Weryfikacja przyjętych rozwiązań:	72
6.3.	Promocja strategii	72
7.	Harmonogram wdrażania zadań strategicznych na okres od 1.07.2008- 30.09.2009 rok	73

WSTĘP

Wejście Polski w struktury Unii Europejskiej jest przyczyną pojawienia się nowych zadań z zakresu polityki społecznej. Wszelkie zmiany legislacyjne w kraju nałożyły na samorządy realizację zadań sfery społecznej. Przed władzami samorządu oraz instytucjami pomocy społecznej stanęły trudne zadania mające przyczynić się do rozwiązywania problemów społecznych.

Rozwiązanie problemów społecznych jest procesem długofalowym, zorientowanym na współpracy z organizacjami pozarządowymi i instytucjami działającymi w obszarze polityki społecznej. Wspólne podejście do występujących problemów społecznych pozwoli na wypracowanie nowych rozwiązań, mających na celu zniwelowanie niekorzystnych zjawisk. Pomoc społeczeństwu nie może koncentrować się na udzielaniu wsparcia materialnego potrzebującym, ale ma wypracować niekonwencjonalne formy wspierania i pomagania. Przede wszystkim ma skoncentrować się na wzmocnieniu pozytywnych i aktywnych postaw, wdrożeniu pomocy zintegrowanej, ścisłym powiązaniu sfery oświaty, służby zdrowia, sądownictwa i innych instytucji w wypracowaniu form pomocowych. Dużą rolę powinien stanowić system wsparcia psychologicznego, prawnego, pedagogicznego, instytucjonalnego a przede wszystkim lokalnego. Występujące problemy nie należą do poszczególnych osób, ale są problemami środowisk, grup, rodzin. Tylko takie podejście da szansę na rozwiązanie i wyłączenie osób i rodzin z obszaru pomocowego polityki społecznej. Powstałe problemy najczęściej mają związek z chorobami, bezradnością i niezaradnością, konfliktem wewnątrzrodzinnym, trudnościami wychowawczymi dzieci, przemocą fizyczną i psychiczną, alkoholizmem, bezrobociem.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych została sporządzona w oparciu o diagnozę społeczną, do której wykorzystano dane będące w posiadaniu Ośrodka Pomocy Społecznej, Urzędu Pracy, Przychodni Zdrowia, Posterunku Policji, Urzędu Gminy, oraz konsultacji społecznych.

1. CEL I PROCES TWORZENIA STRATEGII

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Grabowiec powstała w oparciu o art. 17 ust. 1, pkt. 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. (Dz. U. z 2008 r. Nr 115 poz. 728), który to stanowi, że :

„Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy: opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z szczególnego ryzyka.”

Strategia pozostaje w zgodności z europejską polityką społeczną, określoną w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w roku 2000 (Strategia Lizbońska) oraz krajowymi dokumentami, takimi jak:

1. Narodową Strategią Spójności na lata 2007-2013,
2. Strategią Polityki Społecznej na lata 2007-2013,
3. Krajową Strategią Zatrudnienia na lata 2007-2013,
4. Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020,
5. Strategią Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2005-2013,
6. Powiatową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2007-2013.
7. Planem Rozwoju Lokalnego Gminy Grabowiec na lata 2009-2013
8. Strategią Rozwoju Gminy Grabowiec na lata 2009-2013

Celem opracowania niniejszej strategii jest zidentyfikowanie problemów społecznych mieszkańców gminy i wypracowanie skutecznych rozwiązań zmierzających do poprawy życia społeczności lokalnej. Zainicjowany w ramach Programu Integracji Społecznej proces aktualizacji strategii miał na celu zainspirowanie społeczności lokalnej na rzecz działań prospołecznych. Partycypacyjne wypracowanie dokumenty strategicznego ma na celu stworzenie możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych, by tym samym móc skutecznie rozwiązywać problemy społeczne zdiagnozowane na terenie gminy w poszczególnych obszarach polityki społecznej. Możliwość zaangażowania przedstawicieli różnych środowisk społecznych i zawodowych daje szansę wykreowania realnych kierunków rozwoju w polityce społecznej gminy. Proces poznania mocnych stron gminy pozwoli ponadto na podniesienie świadomości władz lokalnych oraz społeczności o lokalnym potencjalne, które stanowi podstawę do skutecznego i efektywnego wdrażania zadań strategicznych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowiec

---

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych oparta jest na wyborze celu działania, wyborze kierunku i celów operacyjnych a także koncentracji środków.

Zasady polityki społecznej w konstruowaniu strategii to zasady:

- pomocniczości,
- efektów odłożonych w czasie,
- szerokiego zasięgu skutków,
- akceptacji i kontroli społecznej,
- aktywności i zaangażowania społecznego,
- kompleksowości i sprzężenia zwrotnego

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest procesem długoletnim, opartym na planie działania, który w miarę potrzeb będzie modyfikowany a jaki gmina podejmie i będzie realizować w celu poprawy spójności społecznej i zmniejszenia wykluczenia społecznego.

Horyzont czasowy strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych rozkłada się na lata 2006- 2015. Strategia została opracowana w marcu 2006 roku oficjalnie przyjęta w październiku 2006 roku uchwałą Rady Gminy w Grabowcu Nr XXV/147/06. Proces tworzenia aktualizacji strategii został rozpoczęty w styczniu 2008 r. zakończony w czerwcu 2008r.

Aktualizacja strategii została uspołeczniona, przy jej opracowaniu uczestniczyli przedstawiciele różnych grup społecznych. Wójt Gminy zarządzeniem z dnia 25 marca 2008 roku powołał 12 osobowy zespół ds. aktualizacji i monitorowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w niżej wymienionym składzie:

1. Edyta Lisiuk- Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
2. Natalia Mydlak – Pracownik Urzędu Gminy
3. Elżbieta Widyma – Dyrektor Zespołu Szkół
4. Daria Kodeniec – Pracownik Zespół Szkół; Przedstawiciel Rady Gminy
5. Elżbieta Nowak – Dyrektor Gminnego Ośrodka Kultury
6. Marek Tabała – Lekarz rodzinny Przychodni Zdrowia
7. Mateusz Skórzewski – Przedstawiciel organizacji pozarządowej i Rady Gminy
8. Adam Skóra – Przedstawiciel Ochotniczej Straży Pożarnej
9. Jarosław Staszczuk – PTTK
10. Mirosław Bednarczuk – Ochotnicza Straż Pożarna
11. Elżbieta Czata – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
12. Anna Greniuk – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Aktualizacja strategii odbyła się podczas 2 warsztatów, w których uczestniczyli nie tylko powołani zarządzeniem Wójta przedstawiciele, ale również osoby zainteresowane tematem aktualizacji strategii, w większości Radni Gminy.

Wypracowana strategia została poddana konsultacjom społecznym (przedstawiciele różnorodnych środowisk), mieszkańcy zostali zapoznani z zidentyfikowanymi problemami społecznymi gminy i zaakceptowali przygotowany plan działania ukierunkowany na rozwiązywanie problemów.

Każdą strategię powinna charakteryzować jedna główna cecha – elastyczność na etapie jej wdrażania. Oznacza to, że cele i zadania zawarte w strategii powinny być stale monitorowane i weryfikowane w zależności od szybko zmieniającego się otoczenia zewnętrznego, jak również zasobów gminy i potrzeb jej mieszkańców. Jest to podstawowy element procesu wdrażania planu strategicznego. Możliwość wprowadzania zmian, regularna aktualizacja Strategii ma zachować ciągłość jej realizacji.

1.1. Etapy tworzenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych :

1. Zapoznanie uczestników biorących udział w warsztatach strategicznych z obowiązującą Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych, dokonanie wspólnej oceny dokumentu. Na podstawie tej oceny wypracowana została opinia Konsultanta Regionalnego i Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej.
2. Powołanie zespołu do opracowywania i monitorowania Strategii – Zarządzenie Nr 10/08 Wójta Gminy Grabowiec z dnia 25 marca 2008 roku . Ustalenie reguł współpracy i określenie sytuacji społecznej w Gminie
3. Warsztat B/C mający na celu :
  - dokonanie identyfikacji i oceny problemów społecznych,
  - określenie przyczyn istniejących problemów i ich wzajemnej korelacji,
  - określenie potrzeb społecznych i możliwości ich zaspokojenia,
  - określenie zasobów społecznych oraz sił umożliwiających rozwiązanie problemów,
  - prezentacja koncepcji zrównoważonego rozwoju gminyOdbył się w dniu 19 marca 2008 roku. Uczestniczyło w nim 12 osób, z tego 9 osób z zespołu roboczego ds. aktualizacji strategii. Pozostałe 3 osoby to: przedstawiciele Rady Gminy i sołtys wsi wyrażający chęć uczestnictwa w spotkaniu .
4. Warsztat C/D mający na celu:
  - wypracowanie założeń do strategii,
  - sformułowanie wizji rozwoju ładu społecznego,
  - prezentację i analizę zasad rozwoju społecznego,
  - określenie celów strategii i korzyści z tego wynikających,
  - wypracowanie procedur wdrażania i opracowania strategii,

- ocenę poziomu integracji społecznej,
- zbudowanie drzewa celów w odniesieniu do drzewa problemów,
- wypracowanie koncepcji projektów stanowiących odpowiedź na problemy i potrzeby społeczne.

Warsztat C/D odbył się w dwóch etapach. Pierwszy miał miejsce w dniu 27 maja 2008 roku. Uczestnikami spotkania byli: 5 osób z grupy roboczej nad aktualizacją strategii oraz Pracownik GOK i nauczyciel zespołu szkół. W drugim w dniu 10 czerwca uczestniczyło 13 osób z tego 8 powołanych do aktualizacji strategii oraz 4 osoby reprezentujące Radę Gminy oraz organizacje społeczne.

5. Konsultacje społeczne Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Po opracowaniu przez zespół ds. aktualizacji strategii zmian w dokumencie, został on poddany konsultacjom społecznym. Spotkania odbyły się w miesiącu wrześniu 2008 roku, z przedstawicielami różnych grup społecznych, na których Wójt Gminy oraz wyznaczeni do tego pracownicy przedstawili nowo wypracowany dokument zawierający identyfikację problemów społecznych mieszkańców gminy, ich potrzeby i koncepcje rozwiązywania problemów. Mieszkańcy zaakceptowali przedstawiony dokument. Nie zgłaszali dodatkowych problemów. W załączeniu protokół spotkań ze społecznością wraz z listą obecności.

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY

2.1. Rada Gminy

Rada Gminy jest organem stanowiącym i kontrolnym którego działalność jest jawna, polegająca w szczególności na prawie mieszkańców gminy do uzyskania wszelkich informacji o działalności związanej z rozwojem gminy, uczestnictwie w sesjach gminnych . Rozpatruje i rozstrzyga w formie uchwał wszystkie sprawy należące do jej kompetencji zgodnie z art. 18 ustawy o samorządzie gminnym oraz w innych ustawach i przepisach wykonawczych. Kadencja Rady Gminy trwa 4 lata. Rada składa się z 15 radnych spośród których wybierany jest przewodniczący oraz komisje:

- Rewizyjna
- Oświaty, Kultury, Ochrony Zdrowia i Spraw Socjalnych
- Rolnictwa, Rozwoju Społeczno Gospodarczego i Zaopatrzenia .

Rada Gminy obraduje i działa na sesjach zwoływanych przez jej Przewodniczącego, które zwoływane są w miarę potrzeb nie rzadziej niż raz na kwartał. Informacja o terminie, miejscu i porządku obrad podawana jest do wiadomości publicznej. Z przebiegu sesji sporządza się protokół zaś podjęte przez Radę Gminy uchwały przechowuje się w urzędzie gminy wraz z protokołami z sesji i ewidencjuje w rejestrze.

2.1.1. Wójt

Jest organem wykonawczym, wykonującym zadania Rady Gminy i Gminy określone w przepisach prawa. Wójt na każdej sesji składa sprawozdanie z działalności w okresie między sesjami, kieruje bieżącymi sprawami gminy i reprezentuje ją na zewnątrz. Jest zwierzchnikiem służbowym pracowników Urzędu Gminy i kierowników gminnych jednostek organizacyjnych. Wydaje decyzje administracji publicznej oraz upoważnia swoich pracowników do wydawania decyzji w jego imieniu. W formie zarządzenia rozstrzyga wszelkie sprawy należące do jego kompetencji wynikające z ustaw wykonawczych i uprawnień ustawowych.

2.2. Gmina Grabowiec

2.2.1. Położenie gminy

Położona jest w województwie lubelskim powiat zamojski. Zajmuje powierzchnię 12.888 ha, z tego użytki rolne to 85 % , użytki leśne 10 % . Obszar gminy jest dobrze skomunikowany, od siedziby powiatu oddalony jest ok. 30 km, od siedziby województwa ok. 100 km.

Podstawową funkcją gminy jest rolnictwo. Gmina posiada gleby o najwyższych klasach bonitacyjnych . Klasy I – III – najbardziej urodzajnych w kraju, zajmują 81 % użytków rolnych i 69 % ogólnej powierzchni. Atrakcyjność krajobrazowa obszaru gminy to urozmaicona rzeźba terenu, która stwarza szansę rozwoju rekreacji i turystyki.

Gmina Grabowiec posiada wykształcony ośrodek administracyjno – usługowy dla ludności gminy i rolnictwa. Na terenie gminy zlokalizowane są rezerваты przyrody, pomniki przyrody, oraz dobra kultury objęte ochroną wpisane do rejestru zabytków.

W skład gminy Grabowiec wchodzi 24 sołectwa:

- Bereść liczący 304 mieszkańców
- Bronisławka licząca 95 mieszkańców
- Cieszyn liczący 142 mieszkańców
- Czechówka licząca 126 mieszkańców
- Dańczypól liczący 71 mieszkańców
- Grabowczyk liczący 128 mieszkańców
- Grabowiec liczący 928 mieszkańców
- Grabowiec Góra licząca 575 mieszkańców
- Henrykówka licząca 59 mieszkańców
- Hołużno liczące 116 mieszkańców
- Majdan Tuczępski liczący 194 mieszkańców
- Ornatowice liczące 223 mieszkańców
- Ornatowice Kolonia licząca 48 mieszkańców
- Rogów liczący 225 mieszkańców
- Siedlisko liczące 101 mieszkańców
- Skibice liczące 94 mieszkańców
- Skomorochy Duże liczące 196 mieszkańców
- Skomorochy Małe liczące 214 mieszkańców
- Szczelatyn liczący 12 mieszkańców
- Szystowice liczące 271 mieszkańców
- Tuczępy liczące 309 mieszkańców

- Wolica Uchańska licząca 168 mieszkańców
- Wólka Tuczępska licząca 107 mieszkańców
- Żurawłów liczący 111 mieszkańców

2.2.2. Instytucje

Największymi Instytucjami funkcjonującymi na terenie naszej gminy są :

- Urząd Gminy, przy którym działa Gminna Komisja ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Zespół Szkół im. H. Sienkiewicza
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Gminny Ośrodek Kultury
- Zakład Gospodarki Komunalnej
- Przychodnia Zdrowia
- Bank Spółdzielczy
- Liceum Ogólnokształcące
- Posterunek Policji
- Mamy dwie parafie rzymskokatolickie

Ponadto na terenie gminy działa sieć sklepów prywatnych, apteka, młyn i zakład pogrzebowy .

2.3. Demografia

2.3.1. Liczba zamieszkałej ludności

Gminę Grabowiec zamieszkuje 4.817 osób z tego: 2.440 osób to kobiety, 2.377 osób to mężczyźni. Z tego 13 % stanowią mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym, 53 % to osoby w wieku produkcyjnym, 34 % to osoby w wieku poprodukcyjnym .

Odsetek mężczyzn w wieku :

- - przedprodukcyjnym 24 %
- - produkcyjnym 60 %
- - poprodukcyjnym 16 %

Odsetek kobiet w wieku :

- - przedprodukcyjnym 22 %
- - produkcyjnym 48 %
- - poprodukcyjnym 30 %

Dzieci w wieku :

- 0 -2 lat 2,6 %
- 3 -6 lat 4,7 %
- 7 -15 lat 12,6 %
- 16-19 lat 6,3 %

Powyższe dane wskazują, że ponad połowa mieszkańców gminy to ludność w wieku aktywności zawodowej. Jednak biorąc pod uwagę fakt, że 10 % populacji w wieku aktywności zawodowej to osoby niepełnosprawne to liczba populacji zdolnej do pracy na terenie gminy nie jest zadowalająca(43 %).

Z powyższego wynika również, że spada liczba urodzeń w gminie. Dzieci w wieku do lat 2 to zaledwie 2,6 % całości młodego pokolenia.

2.3.2. Gęstość zaludnienia

W gminie występuje niska gęstość zaludnienia. Wynosi ona 36,4 osób na km² w tym 18,3 kobiety a 18 ,1 to mężczyźni. Średnia liczba mieszkańców dla jednej miejscowości wynosi 209. Najwięcej mieszkańców przypada na Grabowiec tj. 928 osób, najmniej na Szczelatyn tj. 12 osób .

2.3.3. Ruch naturalny

	2003 rok	2004 rok	2005 rok
Liczba urodzeń	54	38	31
Liczba zgonów	73	79	76
Liczba zawartych małżeństw	24	22	28
Przyrost naturalny	- 19	- 41	- 45

Źródło : Główny Urząd Statystyczny

Z powyższych danych jednoznacznie wynika, że gmina jest gminą starzejącą się. Liczba urodzeń systematycznie ulega spadkowi. W przyszłości może to mieć negatywne konsekwencje dla rozwoju gminy.

2.3.4 Migracje

W ostatnich latach tj. 2003 –2005 na terenie naszej gminy zauważa się nasilenie migracji. W większości migrują młodzi ludzie w wieku od 25 do 40 lat. Masowy odpływ spowodowany jest brakiem miejsc pracy i niskimi dochodami osiąganymi zwłaszcza z gospodarstw rolnych. W ciągu ostatnich 3 lat liczba mieszkańców z powodu migracji zmniejszyła się o 4,2 % .

Migracje w poszczególnych latach wyniosły :

	Ludność ubyla	Ludność przybyła
2003 rok	93	35
2004 rok	108	40
2005 rok	123	48

Źródło: Urząd Gminy w Grabowcu

Ujemny wskaźnik migracji na terenie gminy pogłębia się. Więcej ludzi wyjeżdża poza granice gminy niż się osiedla. Dotyczy to przede wszystkim ludzi młodych, wykształconych których decyzje o zmianie miejsca zamieszkania podyktowane są głównie sytuacją zawodową. Gmina nie może zapewnić rozwoju zawodowego (brak zakładów pracy, brak perspektyw na zarobkowanie) dorastającej młodzieży, stąd też młodzi mieszkańcy wyjeżdżają do dużych aglomeracji miejskich gdzie osiedlają się na stałe. A gmina Grabowiec jest dla nich miejscem letniego wypoczynku.

2.3.5. Struktura wieku zamieszkałej ludności

Wiek	Liczba ludności	Odsetek
0 – 10 lat	502	10,4
11 – 20 lat	676	14,1
21 – 30 lat	682	14,1
31 – 40 lat	565	11,7
41 – 50 lat	624	13,1
51 – 60 lat	585	12,1
61 – 70 lat	447	9,2
71 – 80 lat	507	10,5
Powyżej 80	229	4,8

Źródło : Urząd Gminy w Grabowcu – 2005 rok

Powyższa tabela wskazuje, że na terenie gminy 50 % zamieszkałej ludności jest w wieku produkcyjnym. Około 25 % to ludność w wieku poprodukcyjnym. Pozostałe 25 % to dzieci i młodzież. Wysoki poziom ludności w wieku poprodukcyjnym może mieć negatywny wpływ na dalszy rozwój ekonomiczny i społeczny gminy.

2.3.6. Rodziny

Podstawową komórką społeczną, na której opiera się życie społeczne mieszkańców gminy jest rodzina.

Na terenie gminy zamieszkuje 1.345 rodzin, w większości stanowią je małżeństwa tj. 1.109 rodzin z tego:

- 404 rodziny to małżeństwa bez dzieci ,
- 705 rodzin to małżeństwa z dziećmi ,
- 189 to samotne matki z dziećmi ,
- 30 to samotni ojcowie z dziećmi

Patrząc na liczbę dzieci możemy wyodrębnić małżeństwa :

- z jednym dzieckiem 202 małżeństwa
- z dwójką dzieci 208 małżeństw
- z trójką dzieci 92 małżeństwa
- czworo i więcej dzieci 49 małżeństw

Gospodarstwa domowe :

Wśród gospodarstw domowych (1600)

- 357 to gospodarstwa 1 osobowe
- 390 to gospodarstwa 2 osobowe
- 269 to gospodarstwa 3 osobowe
- 232 to gospodarstwa 4 osobowe
- 352 to gospodarstwa 5 osobowe i więcej

Gospodarstwo domowe oznacza mieszkające ze sobą osoby spokrewnione lub nie spokrewnione i wspólnie utrzymujące się:

Wykazana struktura rodzin wskazuje, że na terenie gminy zanikają rodziny wielopokoleniowe jak i małżeństwa wielodzietne. Duża liczba gospodarstw to ludzie samotnie żyjący lub małżonkowie w wieku emerytalnym. Przyczyną powyższych zmian jest migracja młodych małżeństw w poszukiwaniu pracy i lepszych warunków ekonomicznych. Zanika również model rodziny wielodzietnej. Przeważają małżeństwa z jednym dzieckiem. Obecny trend jest zjawiskiem powszechnym nie tylko na terenie naszej gminy. Jest to model powszechny na terenie całego kraju. Młodzi ludzie na pierwszym miejscu stawiają sobie zdobycie pozycji zawodowej i ekonomicznej. Wyjazd jednego z rodziców- głównie poza granice kraju- w celach zarobkowych jest przyczyną rosnącej liczby samotnych rodziców. Głównie są to matki z dziećmi. Ojcowie z dziećmi to przede wszystkim wdowcy.

2.4. Infrastruktura społeczna

Oznacza to wszelkie urządzenia publiczne zaspokajające potrzeby socjalne, oświatowe i kulturowe mieszkańców naszej gminy, które mają służyć również postępowi społecznemu.

2.4.1. Zasoby mieszkaniowe

Najwięcej budynków na terenie gminy wybudowano w latach 1945 – 78. Zabudowa tego okresu stanowi aż 70,6 % wszystkich budynków. Jest to odsetek większy nawet w stosunku do powiatu i województwa, który analogicznie wynosi 55,5 i 60,3 %. Stosunkowo niewiele budynków powstało w latach 1989- 2002 tj. 5,6 % w latach 2003-2005 powstało już tylko ok.1 %

Na 1.582 budynków mieszkalnych 1.408 to budynki zamieszkałe stale, 82 to budynki przeznaczone do czasowego lub sezonowego zamieszkania, 20 to budynki niezamieszkałe, 72 przeznaczone do rozbiórki. Zaopatrzenie budynków w wodociąg wynosi 67 % zaś w kanalizację 55 %, centralne ogrzewanie posiada 54 %. Gmina nie posiada sieci gazowej. Mieszkalnictwo gminy to głównie domy jednorodzinne i dwurodzinne.

Przeciętna liczba izb w mieszkaniu wynosi 3,62, powierzchnia użytkowa 84,6 m, liczba osób na jedno mieszkanie wynosi 3,46 zaś liczba osób na jedną izbę wynosi 0,96. Około 80 % rodzin posiada tytuł własności zamieszkującego budynku.

2.4.2. Gospodarka ściekowa

Gmina Grabowiec nie posiada obecnie zorganizowanego systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków sanitarnych. Ścieki sanitarne gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych i wywożone do gminy Skierbieszów. Ogólnie należy stwierdzić, że stan sanitarny gminy jest niezadowolający, powstają ścieki sanitarne, które niejednokrotnie nie oczyszczane odprowadzane są do rowów melioracyjnych i cieków wodnych

2.4.3. Elektroenergetyka

Na terenie gminy nie ma generatorów pracujących na sieć. Gmina jest jedynie odbiorcą energii. Zasilanie gminy w energię elektryczną zapewnia napowietrzna sieć średniego napięcia. Obsługę odbiorców energii elektrycznej z terenu gminy zapewnia Posterunek Energetyczny. Na terenie gminy nie ma generatorów pracujących na sieć. Gmina jest jedynie odbiorcą energii. Zasilanie gminy w energię elektryczną zapewnia napowietrzna sieć średniego napięcia. Obsługę odbiorców energii elektrycznej z terenu gminy zapewnia Posterunek Energetyczny.

2.4.4. Komunikacja

Gminę Grabowiec przecinają dwa główne szlaki komunikacyjne: droga nr 48200 od Skierbieszowa przez Grabowiec do Hrubieszowa oraz droga nr 48301 i nr 48307 od Wojsławic przez Grabowiec do Miączyzna. Ponadto droga nr 48310 łączy Grabowiec z Uchaniem a jej odgałęzienie nr 48319 łączy Grabowiec z gminą Trzeszczany Wszystkie wymienione odcinki wchodzi w skład dróg powiatowych, których łączna długość na terenie gminy Grabowiec wynosi 69,6 km w tym twardych 58,3 km Łączna długość dróg gminnych wynosi 43,1 km w tym o nawierzchni utwardzonej 4,6 km (tj. 9,3%).

Pozostałe drogi dojazdowe i tzw. drogi transportu wiejskiego mają długość 619 km w tym o nawierzchni ulepszonej żużlem 24 km (tj. 3,6%) .

Odległość gminy od miast powiatowych wynosi ok. 30 km, od wojewódzkich (Lublin) ok. 100 km. Dojazdy z gminy Grabowiec do miast powiatowych są niezadowalające. Z najbliższymi miastami powiatowymi (Zamość, Hrubieszów, Chełm) gminę łączą prywatni przewoźnicy oraz PKS. Częstotliwość połączeń wynosi : z Zamościem co godzinę, Chełmem jeden kurs dziennie, Hrubieszowem 4 kursy dziennie. Z miastem Wojewódzkim (Lublin) łączy nas jeden kurs bezpośredni.

2.5. Edukacja

W dobie wszelkich przemian w których bardzo duże znaczenie ma obecnie wiedza, informacja – wykształcenie jest istotą dającą szanse zarówno rozwojowe jak i ekonomicznego usamodzielnienia się mieszkańców gminy. Obszary wiejskie generalnie charakteryzują się niskim wskaźnikiem wykształcenia.

Niski poziom wykształcenia wynika z:

- niedostatku instytucji edukacyjnych na terenach wiejskich ,
- migracją wykształconych mieszkańców wsi do aglomeracji miejskich ,
- niska potrzeba dokończania się ludzi młodych

2.5.1. Poziom wykształcenia

Poziom wykształcenia mieszkańców gminy przedstawia się następująco :

<i>Poziom wykształcenia</i>	<i>Liczba osób</i>	<i>kobiety</i>	<i>mężczyźni</i>
Wyższe	149	101	48
Średnie	784	445	339
Zasadnicze zawodowe	720	260	460
Podstawowe Bez wykształcenia	2346	1228	1118

Źródło : Powszechny spis rolny 2002r.

Przedstawione liczby wskazują, że mieszkańcy gminy wciąż posiadają niski poziom wykształcenia. Przeważają osoby z podstawowym wykształceniem lub bez wykształcenia tj. 60,12 %, wyższe posiada jedynie 3,6 % mieszkańców. Niskie wykształcenie mieszkańców wynika z faktu, że gmina jest gminą typowo wiejską gdzie głównym źródłem utrzymania jest praca we własnym gospodarstwie rolnym w którym nie wymagane było dotychczas posiadanie wyuczonego zawodu lub wykształcenia.

2.5.2. Placówki oświatowe

Na terenie gminy funkcjonuje Zespół szkół im. Henryka Sienkiewicza w Grabowcu, Szkoła Podstawowa w Tuczępach , oraz Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. 8 Bydgoskiego Pułku Piechoty.

W skład Zespołu szkół im. Henryka Sienkiewicza wchodzi :

- samorządowe przedszkole
- szkoła podstawowa
- gimnazjum

Zespołem kierują dyrektor i wicedyrektor.

Samorządowe przedszkole to 1 klasa dzieci do lat 5 licząca 11 dzieci oraz 2 klasy przygotowania szkolnego liczące 49 dzieci. Wychowaniem dzieci zajmuje się 5 pedagogów.

Szkoła podstawowa uczy 309 uczniów, w tym 4 niepełnosprawnych. Posiada 14 oddziałów klas I – IV.

Do 8 oddziałów gimnazjum uczęszcza 191 uczniów w tym 2 niepełnosprawnych , których łącznie edukuje 52 nauczycieli z tego :

- 18 jest nauczycielami dyplomowanymi ,
- jeden jest certyfikowanym liderem programu Intel@nauczanie ku przyszłości
- jeden jest certyfikowanym trenerem programu Intel@nauczanie ku przyszłości
- dwóch jest egzaminatorami OKE
- jeden jest liderem Edukacji Europejskiej
- jeden jest egzaminatorem ECDL
- jeden posiada licencję na prowadzenie szkolnego klubu odkrywców "Ścieżkami pamięci „
- dwóch jest autorami programów nauczania dopuszczonymi do użytku przez MENiS

Nauczyciele pracują w zespołach ;

- wychowania wczesnoszkolnego

- humanistycznym
- matematyczno – przyrodniczym

W zespole funkcjonują :

- biblioteka z czytelnią i dostępem do Internetu ,
- pracownia komputerowa z dostępem do Internetu ,
- pracownia medialna z dostępem do Internetu ,
- klasopracownia języka francuskiego , niemieckiego i polskiego,
- klasopracownia przyrody,
- pracownia chemiczno – fizyczna,
- sala terapii pedagogicznej,
- sala kultury regionalnej,
- siłownia,
- sala gimnastyczna,
- sieć audio-video , satelitarna i telefoniczna,
- radiowęzeł,
- świetlica,
- kuchnia,
- gabinet pedagoga i logopedy,
- gabinet pielęgniarstwa,
- punkt Informacji Europejskiej działający w bibliotece szkolnej.

Zarówno Szkoła Podstawowa jak i gimnazjum posiadają certyfikat „ Znak Jakości Interkl@sa „ przyznany na lata 2002-2003 i 2004- 2006 .

W ramach działań oświatowych zespół szkół prowadzi :

- Punkt Informacji Europejskiej działający od 2001 roku. Punkt gromadzi i udostępnia informacje potrzebne uczniom i nauczycielom procesie dydaktycznym oraz zainteresowanym osobom z gminy Grabowiec (rolnikom, przedsiębiorcom, itp.). Źródłem informacji dla korzystających z Punktu są zarówno dokumenty tradycyjne (książki, czasopisma, materiały szkoleniowe) jak i elektroniczne (np. Internet).
- Kampanie na rzecz walki z narkomanią
- Teatrzyki szkolne „ Śmieszki” i „ Stokrotki”
- Gazetki szkolne „ Redaktorek” , „ Katecheci” , i „Szkolności”
- Zespół taneczny „ Nutki”
- Alert ekologiczno- zdrowotny
- Izbę Pamięci Narodowej

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowiec

---

Szkoła Podstawowa w Tuczępach edukuje 52 uczniów, zatrudnia 9 nauczycieli w tym 5 mianowanych i jednego kontraktowanego .

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. 8 Bydgoskiego Pułku Piechoty .

Zespołem kieruje dyrektor , który zatrudnia 11 nauczycieli i 2 pracowników administracji.

W ramach Zespołu funkcjonują :

a) Liceum Ogólnokształcące o profilu :

Ogólnym z rozszerzonym programem biologii , chemii , matematyki ,

Ogólnym z rozszerzonym programem języka angielskiego ,

Ogólnym z rozszerzonym programem języka niemieckiego

b) Liceum Profilowane o kierunku :

Zarządzanie informacją

Przy Zespole funkcjonuje internat .

Liczba i młodzieży uczęszczających do Szkół na terenie naszej gminy w poszczególnych latach przedstawia poniższa tabela:

	2003 rok	2004 rok	2005 rok
Szkoła podstawowa	385 uczniów	373 uczniów	343 uczniów
Gimnazjum	183 uczniów	191 uczniów	201 uczniów
Liceum ogólnokształcące	197 uczniów	172 uczniów	149 uczniów

Źródło : Dane Zespołu Szkół i Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych

W określonych w tabeli latach nie zauważa się znacznego spadku liczby dzieci i młodzieży uczącej się w szkołach na terenie gminy. Wynika to z faktu, że większość kształcących się tu dzieci pochodzi z tzw. wyżu demograficznego .

2.6. Pomoc Społeczna

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zatrudnia 5 pracowników administracji tj. kierownik, dwóch pracowników socjalnych, referenta do świadczeń rodzinnych i zaliczki alimentacyjnej księgową oraz opiekunki domowe i sprzątaczkę.

Celem i zadaniem ośrodka jest:

- Tworzenie warunków organizacyjnych do funkcjonowania pomocy społecznej oraz rozbudowy infrastruktury socjalnej
- Analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej,
- Przyznawanie i wypłacanie świadczeń przewidzianych ustawą o pomocy społecznej oraz realizacji zadań wynikających z rządowych programów i innych ustaw mających na celu dobro i ochronę poziomu życia osób i rodzin
- Prowadzenie pracy socjalnej, skierowanej na rzecz osób i rodzin w celu wzmocnienia lub odzyskania zdolności do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie oraz tworzeniu warunków sprzyjających temu celowi,
- Pobudzanie aktywności w zaspokajaniu potrzeb życiowych osób i rodzin.

Finansowana jest z budżetu gminy (zadania własne) oraz budżetu wojewody (zadania zlecone). Do zadań własnych m.in. należy: przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych i celowych, dożywianie uczniów, kierowanie do Domów Pomocy Społecznej, organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, sprawienie pogrzebu, tworzenie systemu opieki nad dzieckiem i rodziną.

Do zadań zleconych m.in. należy: przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych, opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne, organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków w związku z klęską żywiołową lub ekologiczną.

Ośrodek zajmuje 3 pomieszczenia, wyposażone w sprzęt administracyjny tj. komputery, drukarki, xero, faks itp. Ośrodek zajmuje się również realizacją świadczeń rodzinnych.

Ośrodek Pomocy Społecznej realizując zadania współpracuje m.in. z:

1. Sądami i kuratorami społecznymi,
2. policją
3. służbą zdrowia,
4. Powiatowym Urzędem Pracy,
5. Szkołami,
6. Powiatowymi Centrami Pomocy Rodzinie
7. Parafią

Współpraca ma na celu wszechstronną pomoc w wyjściu z trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej, zawodowej potrzebujących pomocy społecznej. Na terenie gminy nie funkcjonują organizacje pozarządowe działające w obszarze pomocy społecznej.

2.6.1. Budżet na zadania pomocy społecznej

Wykonanie budżetu na zadania pomocy społecznej przedstawia się następująco :

	2003 rok	2004 rok	2005 rok
<i>Zasiłki celowe i okresowe</i>	44.107,00	36.570,78	55.612,74
<i>Dożywianie</i>	46.300	39.500,00	58.362,10
<i>DPS</i>	0	0	6.201,00
<i>Składki zdrowotne</i>	11.953,00	3.644,00	3.366,00
<i>Zasiłki stałe</i>	355.344,00	81.020,00	37.932,38
<i>Świadczenia rodzinne</i>	-	329.600,00	626.018,00

Źródło : Sprawozdania roczne MPiPS Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej; Urząd Gminy w Grabowcu

Z powyższych danych jednoznacznie wynika, że wydatki przeznaczone na pomoc społeczną z roku na rok zwiększają się . Pomimo to, przeznaczone na ten cel środki finansowe wciąż są niewystarczające. Liczba świadczeniobiorców systematycznie powiększa się, zwiększają się również ich potrzeby. Niejednokrotnie petenci pomocy społecznej oczekują zaspokojenia wszystkich ich potrzeb a nie tylko pomocy w kryzysowych sytuacjach. Wieloletnie doświadczenie zawodowe wskazuje, że z pomocy społecznej korzystają głównie młodzi ludzie i stają się świadczeniobiorcami stałymi, traktując pomoc społeczną jako dodatkowe źródło dochodu. Sytuacje takie stają się nagminne. Młodzi ludzie pod płaszczykiem bezrobocia wykorzystują przywilej korzystania ze świadczeń socjalnych.

W budżecie gminy wyodrębnione są również środki na profilaktykę uzależnień.

Realizatorem programów i działań profilaktycznych a także decydem środków przeznaczonych na ten cel jest Komisja do Spraw Profilaktyki i Przeciwdziałania Alkoholizmowi mająca swoją siedzibę przy Urzędzie Gminy w Grabowcu.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowiec

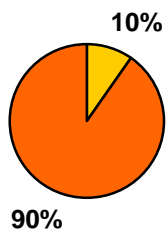
Wydatkowane środki na wyżej wymieniony cel obrazuje poniższa tabela:

	2003 rok	2004 rok	2005 rok
Ogółem	29.848	27.379	14.144
Z tego: <i>dofinansowanie izby wytrzeźwień</i>	100	1.500	1.000
<i>Dofinansowanie dożywiania</i>	10.260	8.643	0
<i>Zakup materiałów</i>	5.967	2.871	1.298
<i>Wynagrodzenia komisji i badania psychologiczne</i>	0	3.525	6.460
<i>Programy profilaktyczne</i>	10.714	10.840	5.386

Źródło: Urząd Gminy w Grabowcu.

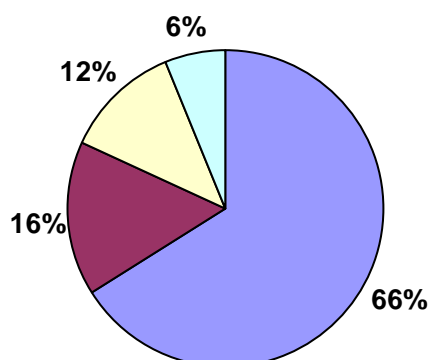
2.6.2. Charakterystyka problemów i grup objętych pomocą społeczną.

Liczba gospodarstw domowych objętych pomocą

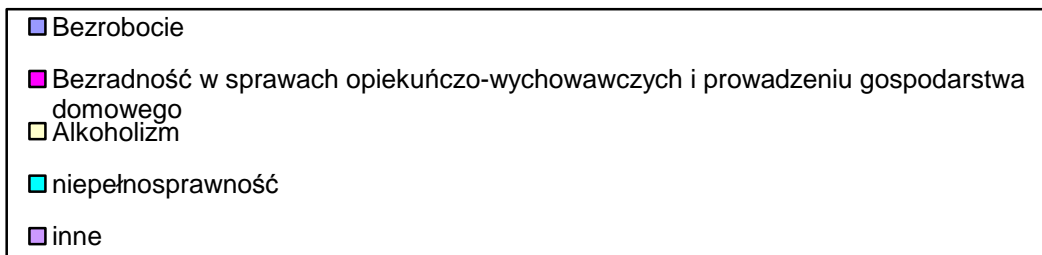
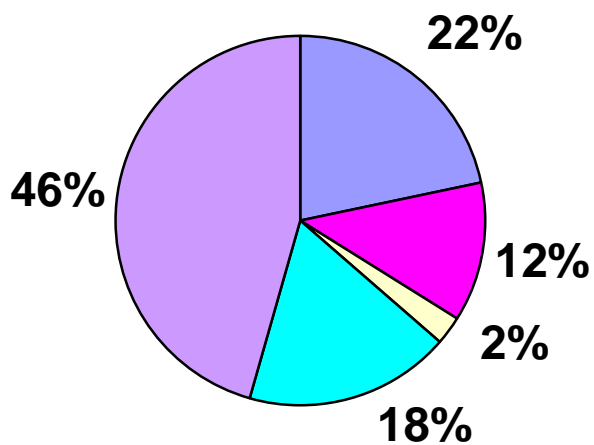

- Gospodarstwa domowe na terenie gminy Grabowiec
- Gospodarstwa domowe objęte pomocą społeczną

Struktura rodzin objętych pomocą

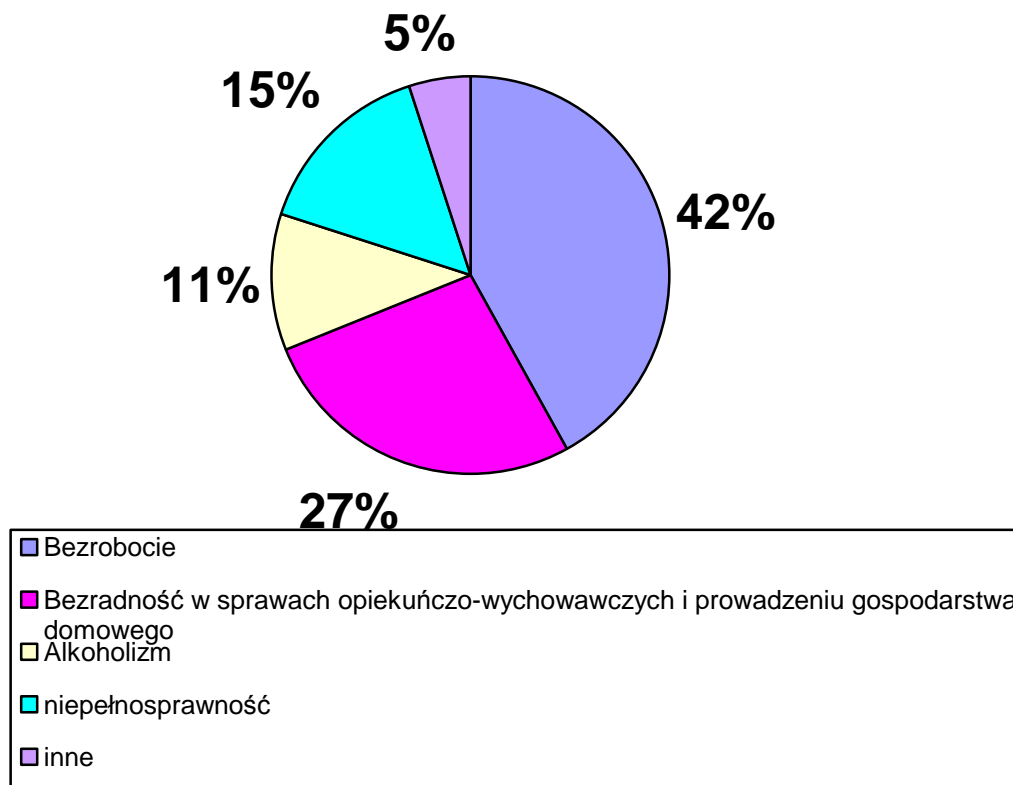

Powody objęcia pomocą w 2003 roku

Powody objęcia pomocą w 2005 roku

Powyższe wykresy ukazują, że systematycznie wzrasta liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej, głównie z powodu bezrobocia. Od kilku lat dynamicznie pojawiają się rodziny z problemem nadużywania alkoholu i bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Pierwsza z sytuacji jest szczególnie trudnym problemem z którym pomoc społeczna niewystarczająco sobie radzi. Na fakt ten składa się wiele przyczyn. Jedną z nich jest brak efektywnych działań podejmowanych w tym kierunku przez komisje do Spraw Profilaktyki i zapobiegania alkoholizmowi. Kolejną to uregulowania prawne które ograniczają działania tutaj. Ośrodka. Uzależnieni dobrowolnie nie wyrażają zgody na leczenie, rodziny i środowisko lokalne nie chcą uczestniczyć w podjęciu działań zmierzających do poddania uzależnionego przymusowemu leczeniu. A to z kolei niweczy próby poddania uzależnionego leczeniu z polecenia sądowego.

Ostatnimi latami w rodzinach przybywa problemów związanych z opieką i wychowaniem dzieci i młodzieży. Przyczyną pojawiających się problemów jest głównie pozostawianie dorastającej młodzieży pod opieką matek bądź też innych opiekunów, podczas gdy jedno z rodziców lub rodzice wyjeżdżają za granicę w celach zarobkowych.

Tzw. „Eurosieroty” pozostawiane są bez właściwej kontroli i pozbawione są pozytywnych wzorców społecznych a to z kolei przyczynia się do demoralizacji młodego pokolenia.

2.6.4. Charakterystyka problemów

Głównymi powodami kwalifikującymi mieszkańców gminy do pomocy GOPS są: ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych, alkoholizm, niepełnosprawność. Problemy te współwystępują ze sobą. Jeden pociąga za sobą drugi i powoduje kolejny skutek trudnej sytuacji.

Pierwszoplanowym problemem jest ubóstwo jest to obecnie 120 rodzin otrzymujących pomoc. Dla potrzeb pomocy społecznej wprowadzono kryterium dochodowe, które ustala próg ubóstwa. Zgodnie z ustawą o pomocy społeczne z 12 marca 2004 roku wynosi ono 461 zł dla osób samotnie gospodarujących i 316 złotych dla osób pozostających w rodzinie. Liczba rodzin spełniających to kryterium systematycznie wzrasta. Pomoc dla rodzin dotkniętych problemami społecznymi polega na działaniach doraźnych (świadczenia pieniężne) i zmierzających do usunięcia przyczyn ubóstwa. Obecnie problem ten dotyka 49 rodzin zwracających się o pomoc.

Ubóstwo

Ubóstwo jest zjawiskiem dostrzegalnym i określa się go jako stan w którym jednostce czy grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb uznawanych w danej społeczności za niezbędne. Pod pojęciem „podstawowe potrzeby” kryje się nie tylko niedostatek odzieży, środków higienicznych, niedożywienie, problemy zdrowotne ale także takie potrzeby jak mieszkanie, uzyskanie wykształcenia, zaspokojenie sfer intelektualnych. Dotyczy ono osób i rodzin które żyją w niekorzystnych warunkach materialnych, nie posiadają odpowiednich kwalifikacji zawodowych umożliwiających im wejście na rynek pracy, posiadają cechy utrudniające im korzystanie z powszechnych zasobów społecznych na skutek niepełnosprawności, uzależnienia czy też cech indywidualnych, są przedmiotem niszczącego działania innych osób :przemocy, agresji.

Na skalę tego zjawiska znaczny wpływ mają:

- 1/ czynniki ekonomiczne i społeczne: źródło utrzymania, bezrobocie, wykształcenie
- 2/ czynniki demograficzne: struktura rodziny, wiek, płeć
- 3/ miejsce zamieszkania: region

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowiec

---

Wieloletnie doświadczenie wskazuje, że ubóstwo jest zjawiskiem rozszerzającym się, dotyka coraz większej grupy społecznej. Pomimo wsparcia ze strony służb społecznych sytuacja rodzin nie ulega poprawie. Niejednokrotnie korzystający z pomocy przenoszą odpowiedzialność za swój las na pomagających. Długoczasowe ubóstwo przejawia się brakiem motywacji do poprawy własnej sytuacji. Bezradność niekiedy bezsilność uzależnia takie osoby od pomocy społecznej. Zmiany w polityce społecznej mające na celu pomoc socjalną a nie finansową nie zadowolą wszystkich klientów pomocy społecznej. Nie oczekują oni edukacji socjalnej w radzeniu sobie z zaistniałą sytuacją. Znaczna część z nich charakteryzuje się takimi cechami jak: wrogość do pracowników ośrodka, nadmiernym spożywaniem alkoholu, cenieniem sobie wyżej taki stan aniżeli pracy zarobkowej. tak rozumiana kultura ubóstwa staje na przeszkodzie do wyzwolenia z kręgu biedy. Powstaje ubóstwo wieloletnie a nawet wrodzone przenoszone z pokolenia na pokolenie. Ubóstwo naszej gminy spowodowane jest zamieszkiwaniem na terenie wiejskim, uprawianiem małych powierzchni gruntów ornych z których dochód jest niewystarczający na utrzymanie rodziny i gdzie nie ma dużych zakładów pracy. Ubóstwo w konsekwencji prowadzi do zjawiska wykluczenia społecznego, które uniemożliwia lub utrudnia osobom i rodzinom pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Wykluczenie społeczne to też brak lub ograniczenie możliwości uczestniczenia, wpływania i korzystania z instytucji publicznych i rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich.

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa ogółem

	2003 rok	2004 rok	2005 rok
<i>Liczba osób/rodzin</i>	162	136	131

Źródło : Sprawozdania roczne MPiPS Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Bezrobocie

Jest zjawiskiem, charakteryzującym gospodarkę rynkową i oznacza brak pracy zarobkowej dla osób zdolnych do jej wykonywania i deklarujących chęć jej podjęcia. W ostatnich latach bezrobocie stało się głównym problemem społecznym w Polsce. Na dzień 30 czerwca 2005r. wynosiło ono 17,9 % w Polsce, w woj. Lubelskim 16,9 %, w powiecie zamojskim 15,9 %. Bezrobocie dotyka szerokie kręgi społeczne. Skutki bezrobocia są niewymierne. Pojawia się degradacja nie tylko bezrobotnych ale także ich rodzin. Brak stałego zatrudnienia i możliwości pobierania z tego tytułu zasiłku przyczynia się do korzystania z pomocy społecznej a następnie do ubóstwa i jego konsekwencjami. Wpływa ono nie tylko na kondycję ekonomiczną rodzin ale również na kwestie życia rodzinnego. Przymusowe pozostawanie bez pracy pozbawia poczucia godności. Utrata stabilizacji i związany z tym stres powodują często trudności w podejmowaniu ważnych decyzji życiowych, rodzinnych. Po pewnym czasie pojawia się apatia i zniechęcenie. Zmienia ulega cały dotychczasowy tryb życia. Mężczyźni pozostający bez pracy bardzo często sięgają po używki, głównie w celu zabicia nadmiaru wolnego czasu i rozładowania stresu. Pogarszające się warunki materialne są sprzyjającym czynnikiem do stanów depresyjnych, poczucia braku bezpieczeństwa społecznego. Zła kondycja psychosomatyczna jest efektem powstawania chorób społecznych tj. nerwice, choroby serca oraz gruźlicy płuc uznawaną za chorobę niedostatku i niedożywienia. Wśród bezrobotnych dominują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, drugie miejsce mają osoby z wykształceniem średnim zawodowym oraz osoby bez wykształcenia. Kobiety mimo lepszego wykształcenia niż mężczyźni mają większe trudności ze znalezieniem pracy. Bezpośrednim i najbardziej widocznym skutkiem bezrobocia jest obniżenie standardu materialnego, który wymusza proszenie o pomoc instytucje do tego powołane. Zagraża ono również spójności rodziny. Powoduje ono bowiem zmianę społeczną i emocjonalną całej rodziny – ograniczone zostają kontakty interpersonalne bezrobotnego z członkami rodziny, znajomymi rodziny i dalszą rodziną. Bezrobocie mężczyzny ma bardziej negatywne skutki dla rodziny niż bezrobocie kobiet. Mężczyzna bowiem doświadcza większej frustracji, obniżenia pozycji w rodzinie, utraty autorytetu. Bezrobocie naraża rodzinę na szereg niedogodności, niewłaściwe kształtowanie osobowości jej członków. Praca zawodowa wyznacza bowiem postawy i zachowania dzieci. Dążenia dzieci i młodzieży są silnie związane z pozycją zawodową rodziców. Zmiana statusu zawodowego rodzica nie pozostaje bez wpływu na ocenę rzeczywistości i własnej pozycji młodych ludzi. Bezrobocie rodziców dla dzieci i młodzieży kończącej pewien etap edukacji niejednokrotnie oznacza zmianę lub ograniczenie dalszego kształcenia, obniżanie ich aspiracji i możliwości edukacyjnych. Odczuwalność gorszej sytuacji prowadzi dzieci

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowiec

do izolacji środowiskowej i obniżenie rozwoju intelektualnego i społecznego. zawęża się krąg wspólnych zabaw, nauki. Z tego powodu dzieci często popadają w konflikt ze szkołą, pogarszając swoje oceny i zachowanie. Brak pracy oczami dorastającej młodzieży może osłabić autorytet rodziców. W ich oczach taki rodzic widziany jest jako nieudacznik. zachwianie autorytetu rodziców może oznaczać w przyszłości ujemne skutki społeczne. Może pojawić się element bezzasadnego zakładania rodziny.

Znaczna część bezrobotnych naszej gminy ma minimalne szanse na zatrudnienie, ponieważ wciąż istnieje grupa bezrobotnych z zawodowym lub zaledwie podstawowym wykształceniem i nie mają oni chęci do uczestniczenia w różnego rodzaju kursach prowadzonych przez Powiatowe Urzędy Pracy. Należy także dodać, że statystyka bezrobotnych naszego terenu nie zawsze jest równoznaczna ze stanem faktycznym. istnieje bowiem grupa ludzi pracujących tzw. „na czarno”, którzy dodatkowo korzystają z przywileju bycia bezrobotnym.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu na koniec grudnia 2005 rok zarejestrowanych bezrobotnych z naszego terenu było 290 osób z tego 118 to kobiety. Z tego tylko 9 osób to osoby uprawnione do zasiłku w tym jedna kobieta. Większość bezrobotnych to ludzie młodzi do 25 roku życia. Ich liczba wynosi 166 osób, powyżej 50 roku życia to 27 osób.

Biorąc pod uwagę wykształcenie to wśród ogółu bezrobotnych osoby z wyższym wykształceniem stanowią grupę 6 osób.

Liczba przyznanych świadczeń z pomocy społecznej z powodu pozostawania bez pracy w poszczególnych latach.

	2003 rok	2004 rok	2005 rok
<i>Liczba osób/rodzin</i>	35	47	55
<i>Zasiłki celowe /liczba świadczeń</i>	50	55	64
<i>Zasiłki okresowe /liczba świadczeń</i>	46	240	231

Źródło: Sprawozdania MPiPS Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Problemy opiekuńczo-wychowawcze

Bezradność opiekuńczo – wychowawcza wynikająca z zaburzenia systemu rodzinnego przejawiającego się trudnościami w wypełnianiu ról społecznych przez członków rodziny jest przyczyną złego funkcjonowania rodziny. Objawia się to złym wypełnianiem ról rodzicielskich a więc problemami wychowawczymi, które związane są z agresywnych zachowań dzieci, łamaniem przyjętych norm i obyczajów. Pomoc takim rodzinom możliwie jak najwcześniejsza ma zmierzać do udzielania wsparcia w odbudowaniu prawidłowych relacji i umacnianie pozytywnych postaw rodzicielskich. Ponadto wskazane jest stosowanie wszelkich działań profilaktyczno ochronnych. Znaczną część wśród klientów pomocy stanowią rodziny niewydolne wychowawczo. najczęściej niezaradność w wychowaniu własnych dzieci ma związek z innymi dysfunkcjami takimi jak: przemoc domowa, alkoholizm, sytuacje kryzysowe w rodzinie, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich i zawodowych.

Rodziny z problemami opiekuńczo – wychowawczymi objęte pomocą ośrodka

	2003 rok	2004 rok	2005 rok
<i>Rodziny bezradne ogółem (w tym)</i>	20	23	35
<i>Niepełne</i>	10	15	15
<i>Wielodzietne</i>	10	15	20

Źródło: Sprawozdania MPiPS Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Środowisko rodzinne jest pierwszym środowiskiem wychowawczym gdzie dziecko kształtuje swoje postawy, nawiązuje pierwsze kontakty z innymi ludźmi i zdobywa doświadczenie z dziedziny współżycia społecznego. Na środowisko rodzinne składają się atmosfera wychowawcza, warunki bytowe, zdrowotne, wykształcenie rodziców. Często dochodzi do zaburzenia struktury rodziny, która jest niekorzystna dla dziecka, dla jego więzi z rodziną. Często są to struktury zaburzone rozpadem pożycia małżeńskiego, częstymi zmianami partnerów a to pociąga za sobą przemoc skierowaną na dzieci.

W rodzinach zaburzonych brakuje właściwego klimatu rodzinnego, rozładowywania napięć i stresów powstałych poza domem, właściwych wzorców, pozytywnej komunikacji, poczucia bezpieczeństwa i miłości, obdarowywania dzieci uwagą. Dzieci pochodzące z takich rodzin pozostawione są samym sobie, większość wolnego czasu spędzają poza domem, bardzo często pojawiają się u nich problemy w

szkole. Dzieci odrzucane przez własnych rodziców szukają akceptacji wśród różnych grup, zaczynają wagarować, uciekać z domu, palić, pić, popadać w konflikt z prawem. Wszystkie te problemy i zachowania niejednokrotnie mogą być przyczyną umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, resocjalizacyjnych. Rodzina jako podstawowa komórka społeczna winna zaspokajać potrzeby psychiczne, emocjonalne, społeczne wszystkich członków. Najczęstszą przyczyną mającą wpływ na niezaspokojenie tych potrzeb jest alkoholizm rodziców a w związku z tym przemoc i zaniedbywanie dzieci. Bardzo istotna jest wtedy profesjonalna pomoc wykwalifikowanych służb, ponieważ zdrowe dzieci to zdrowe społeczeństwo. Praca rodziną powinna uwzględniać indywidualne problemy poszczególnych członków i uwzględnić różne systemy w skład których rodzina wchodzi to jest system oświatowy, społeczności sąsiedzkiej i zawodowej.

Z nieprawidłowym funkcjonowaniem rodzin wiążą się sprawy dotyczące ograniczenia, zawieszenia lub pozbawienia opieki rodzicielskiej.

Również i na terenie naszej gminy zamieszkują rodziny, które nie mają całkowitej opieki nad dziećmi. Zgodnie z danymi Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie za 2005 rok powyższa sytuacja rzedstawia się to następująco:

- Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo wychowawczych - 7
- Liczba rodzin zastępczych w Powiecie, które objęły opieką dzieci z terenu naszej gminy - 2
- Liczba dzieci z terenu gminy umieszczonych w rodzinach zastępczych -2
- Liczba dzieci zgłoszonych do adopcji -3
- Liczba dzieci adoptowanych - 2
- Liczba rodzin z ograniczoną władza rodzicielską - 9

Alkoholizm

Jest to choroba chroniczna i postępująca. Zaczyna się i rozwija bez świadomości osoby zainteresowanej. Polega na niekontrolowanym piciu napojów alkoholowych, może doprowadzić do śmierci. Jest zjawiskiem, które dotyka wielu mieszkańców naszej gminy

Charakterystyczne dla alkoholizmu jest:

- Codzienne wypijanie alkoholu , celem zadowalającego funkcjonowania
- Regularne często ograniczane do weekendów picie dużych ilości alkoholu
- Ciągi picia na przemian z okresem abstynencji
- Utrata kontroli nad piciem
- Zaburzenia pamięci i świadomości
- Zmiana tolerancji na alkohol
- Nawroty picia po próbach abstynencji

Nadużywanie alkoholu bardzo często jest wynikiem nie radzenia sobie z problemami jakie niesie życie. W ostateczności prowadzi do wyniszczenia fizycznego i psychicznego pijącego. Alkoholik to osoba niedojrzała emocjonalnie, skłonna do wahań, gwałtownych i wybuchowych reakcji radości, rozpaczy, nieprzemyślanych zachowań. Ma małą odporność na frustracje, jego kontakty z innymi są płytkie i luźne, przejawia niepokój przed ujawnieniem jego uzależnienia.

Nadużywanie alkoholu odbija się także w życiu społeczeństwa. Problemy pojawiają się w różnych dziedzinach: rodzinnych, zawodowych, porządku publicznego. Nadużywanie alkoholu jest jedną z głównych przyczyn rozwodów. Alkoholizm jest także przyczyną złej sytuacji materialnej i społecznej rodziny. Dzieci alkoholika żyją w niepokoju, lęku, napięciu uczą się destruktywnych zachowań, często są bite, poniżane. W dorosłym życiu grozi im dezintegracja osobowości, mająca swoje odzwierciedlenie w zaburzeniach emocjonalnych. Rozmiar alkoholizmu, jego działanie obserwuje się wśród klientów pomocy społecznej. Niepokojący staje się fakt wzrastania liczby osób uzależnionych od alkoholu mieszkańców naszej gminy oraz picie napojów alkoholowych przez dzieci i młodzież a także łatwy jego dostęp. Często w rodzinach z tym problemem alkoholizm staje się dziedziczny.

Liczba klientów pomocy z problemem alkoholowym obrazuje poniższa tabela.

	2003 rok	2004 rok	2005 rok
<i>Liczba korzystających</i>	4	8	15

Źródło : Sprawozdania roczne MPiPS – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Z powyższych danych jednoznacznie wynika, że problem ten na terenie naszej gminy staje się coraz większy.

Niepełnosprawność

Za osoby niepełnosprawne uznaje się osoby dotknięte trwałą lub okresową niezdolnością do pełnienia ról z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Wskaźnik niepełnosprawności na terenie naszej gminy wynosi ok. 22 % całości populacji. Z tego ok. 0,6 % dotyczy on osób w wieku przedprodukcyjnym, ok. 10 % społeczeństwa

to osoby w wieku produkcyjnym, 12 % społeczeństwa to osoby w wieku poprodukcyjnym. Przyczynami niepełnosprawności to :

- Wady wrodzone
- Choroby przewlekłe
- Wypadki , urazy

Konsekwencje niepełnosprawności rozpatrujemy w aspektach :

- Osoby
- Rodziny
- Społeczeństwa
- Fizycznym
- Psychicznym
- Społecznym

Sytuacja tej grupy osób jest bardzo trudna. Osoby niepełnosprawne napotykać na liczne przeszkody związane z samodzielnym funkcjonowaniem, które przybierają postać barier;

- architektonicznych
- psychicznych
- materialnych
- prawnych

Często muszą pokonać nadal istniejące w społeczeństwie bariery takie jak :

- bierność
- niezrozumienie
- niechęć
- niewiedzę

Problemem osób niepełnosprawnych nadal wiążą się z możliwością oprotezowania, zakupem sprzętu ułatwiającego komunikowanie się i samoobsługę, kosztowną i trudnodostępną rehabilitacją. Dużym problemem są także bariery architektoniczne zarówno w miejscu zamieszkania osoby jak i w budynkach użyteczności publicznej. Bariery te nie tylko utrudniają ale wręcz uniemożliwiają uczestnictwo w życiu codziennym. Niepełnosprawni spotykają się również z problemami psychologicznymi i społecznymi. Często nie akceptują siebie, swoich schorzeń, spotykają brak zrozumienia ze strony innych ludzi. Niepełnosprawność prowadzi do pogorszenia się sytuacji materialnej osób i rodzin. Osoby te mają wydatki związane z leczeniem i rehabilitacją. Niejednokrotnie dotknięcie jednego z członków rodziny niepełnosprawnością stanowi dla rodziny sytuację kryzysową, wymagającą nawet systemu wsparcia kryzysowego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowiec

Rodzina niepełnosprawnego w takich sytuacjach wymaga wzmocnienia psychologicznego, bowiem dokonuje się w niej nowy proces, nowa reakcja. Szczególnie trudna jest sytuacja gdy w rodzinie pojawia się niepełnosprawne dziecko. W rezultacie rodzice często bardzo silnie przeżywają negatywne emocje i relacje między rodziną mogą ulec poważnemu zakłóceniu.

Problemem osób niepełnosprawnych jest uczestnictwo w życiu społecznym, zawodowym, kulturalnym, edukacyjnym. Ma to związek nie tylko z barierami architektonicznymi, ale z możliwością dojazdu poza miejsce zamieszkania oraz z faktu niskiego wykształcenia.

Największą grupę osób niepełnosprawnych stanowią osoby, które urodziły się z trwałym kalectwem.

Niepełnosprawni odczuwają samotność. Z wyjątkiem rodziny kontaktują się z nimi tylko pracownicy Służby Zdrowia i pomocy społecznej. Czas wolny spędzają biernie, tylko nieliczni uczestniczą w życiu społecznym.

Głównymi problemami niepełnosprawnych naszej gminy są :

- bariery architektoniczne
- niedostateczne zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny i rehabilitacyjny
- brak udogodnień technicznych w domu chorego
- brak transportu specjalistycznego dla osób niepełnosprawnych
- niedostateczna wiedza i umiejętności
- brak miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych

Obecna polityka wobec osób niepełnosprawnych polega na działaniu różnych podmiotów publicznych, organizacji pozarządowych i ma na celu tworzenie ogólnych warunków do nauki, pracy, bytu, funkcjonowania we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego i społecznego, umożliwiając pełną integrację w środowisku zamieszkania oraz w całym społeczeństwie. Skutki niepełnosprawności dotyczą wszystkich ludzi a więc działania wobec niepełnosprawnych to działania ogólnospołeczne.

	2003 rok	2004 rok	2005 rok
<i>Liczba niepełnosprawnych objętych pomocą</i>	92	27	19

Źródło: Sprawozdania roczne MPiPS Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

2.7. Zdrowie i opieka zdrowotna

Na terenie gminy Grabowiec funkcjonuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia w której świadczone są usługi z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej w 4 gabinetach lekarskich, gabinecie stomatologicznym, rehabilitacji i fizykoterapii, punkcie szczepień , gabinecie zabiegowym.

W Przychodni zatrudnieni są: dwóch lekarzy rodzinnych, jeden pediatra, jeden stomatolog, rehabilitantka, ponadto Przychodnia udostępnia gabinet na odpłatne usługi okulistyczne. Dodatkowy personel medyczny to: 4 pielęgniarki środowiskowe oraz jedna położna. Personel medyczny ma do dyspozycji własny ambulans z kierowcą. W budynku przychodni znajduje się również prywatna apteka. Z usług przychodni korzysta 4562 mieszkańców. Mieszkańcy gminy korzystają również ze specjalistycznych gabinetów lekarskich i szpitala mających swoją siedzibę w Zamościu i Hrubieszowie . W roku 2005 liczba przyjęć i porad lekarskich wyniosła 16.227.

Do najczęstszych chorób należą: choroby układu sercowo – naczyniowego w tym nadciśnienie tętnicze , choroba niedokrwienna serca i jej powikłania, choroby układu kostno – stawowego , układu oddechowego orz cukrzyca typu B.

	2003 rok	2004 rok	2005 rok
<i>Nadciśnienie tętnicze</i>	87 chorych	114 chorych	163 chorych
<i>Choroby układu krążenia</i>	141 chorych	195 chorych	268 chorych
<i>Choroby układu kostno- stawowego</i>	45 chorych	56 chorych	72 chorych
<i>Cukrzyca typu B</i>	68 chorych	98 chorych	140 chorych
<i>Choroby układu oddechowego</i>	46 chorych	47 chorych	60 chorych

Źródło : Sprawozdawczość Przychodni Zdrowia w Grabowcu

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowiec

Liczba przyjęć i wizyt domowych w poszczególnych latach

	2003 rok	2004 rok	2005 rok
<i>Liczba przyjęć i porad lekarskich</i>	17.038	15.736	16.227
<i>Liczba wizyt domowych</i>	504	455	394

Źródło : Sprawozdawczość Przychodni Zdrowia w Grabowcu

Liczba zabiegów w gabinecie rehabilitacyjnym w poszczególnych latach:

	2003 rok	2004 rok	2005 rok
<i>Fizykoterapia</i>	2.212	2.875	3.745
<i>Kinezyterapia</i>	611	695	1.065

Źródło : Sprawozdawczość Przychodni Zdrowia w Grabowcu

Stan zdrowia mieszkańców systematycznie pogarsza się, sytuacja ta spowodowana jest faktem starzejącego się społeczeństwa, spadającą liczbą urodzeń. Wzrasta również wykrywalność chorób u mieszkańców. Mieszkańcy chętniej uczestniczą w badaniach profilaktycznych, korzystają z porad lekarzy specjalistów.

2.8. Rynek pracy i bezrobocie

2.8.1. Aktywność ekonomiczna.

Obrazuje ona samodzielność ekonomiczną mieszkańców naszej gminy . Ludność gminy w wieku produkcyjnym wynosi 60 % dla mężczyzn 48 % dla kobiet. Mieszkańcy gminy w wieku aktywności zawodowej utrzymują się głównie z pracy. Ogółem liczba pracujących mieszkańców gminy wynosi: ok. 37 % .

Mieszkańcy utrzymują się w dużej mierze na rachunek własny, prowadząc własne gospodarstwo rolne - wskaźnik ten wynosi 75 %. Dużo mniej utrzymuje się z pracy najemnej ok. 23 %. Znaczna część ludzi w wieku aktywności zawodowej jest niezdolna do pracy i wynosi ok. 10 %.

Gmina Grabowiec jest gminą szybko starzejącą się. Liczba emerytów w gminie wynosi ok. 1180 osób. Spośród ogółu zdolnych do pracy tj. ok. 1710 osób, aktywnych zawodowo mamy 1420 osób. Liczba bezrobotnych nie pracujących lecz gotowych do podjęcia jakiegokolwiek zatrudnienia stanowi 290 osób. Wśród bezrobotnych 117 osób to bezrobotni długotrwale, 44 osoby to pozostający bez pracy do roku. Najwyższy wskaźnik zatrudnienia występuje wśród osób z wyższym i średnim wykształceniem, ale wśród tych osób najwyższy jest też wskaźnik bezrobocia. Stopa bezrobocia jest wyższa wśród mężczyzn.

2.8.2. Bezrobotni mieszkańcy gminy

Bezrobocie stanowi obecnie duży problem społeczny naszej gminy jest ono długookresowe, większość bezrobotnych to petenci pomocy społecznej, którzy stają się bierni w poszukiwaniu pracy.

Zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu stan bezrobocia gminy Grabowiec w latach 2003 – 2005 przedstawia się następująco:

2003 rok

Bezrobotni ogółem 2003 rok	Do 1 m-ca	Od 1 do 3 m-ca	Od 3 do 6 m-ca	Od 6 do 12 m-ca	Od 12 do 24 m-ca	Powyżej 24 m-ca
339	23	47	40	34	59	136

- bezrobotne kobiety – 125
- bezrobotni mężczyźni – 214
- bezrobotni z prawem do zasiłku ogółem – 7
- bezrobotne kobiety z prawem do zasiłku – 3
- bezrobotni mężczyźni z prawem do zasiłku – 4
- bezrobotni zwolnieni z winy zakładu pracy – 8
- bezrobotni absolwenci - 20

2004 rok

Bezrobotni ogółem 2004 rok	Do 1 m-ca	Od 1 do 3 m-ca	Od 3 do 6 m-ca	Od 6 do 12 m-ca	Od 12 do 24 m-ca	Powyżej 24 m-ca
295	19	33	35	28	52	128

- bezrobotne kobiety -116
- bezrobotni mężczyźni – 179
- bezrobotni z prawem do zasiłku ogółem – 9
- bezrobotne kobiety z prawem do zasiłku – 3
- bezrobotni mężczyźni z prawem do zasiłku – 6
- bezrobotni zwolnieni z winy zakładu pracy - 4

2005 rok

Bezrobotni ogółem 2005 rok	Do 1 m-ca	Od 1 do 3 m-ca	Od 3 do 6 m-ca	Od 6 do 12 m-ca	Od 12 do 24 m-ca	Powyżej 24 m-ca
290	45	47	37	67	57	200

- bezrobotne kobiety – 111
- bezrobotni uprawnieni do zasiłku ogółem – 7
- bezrobotne kobiety z prawem do zasiłku – 1
- bezrobotni zwolnieni z winy zakładu pracy – 2
- bezrobotni powyżej 50 roku życia – 28
- bezrobotni do 25 roku życia – 94
- bezrobotni którzy ukończyli szkołę wyższą do 27 roku życia – 17

Dane statystyczne wskazują , że liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy minimalnie –jednakże spada. Mniejsza jest liczba bezrobotnych kobiet. Wynikać to może z faktu, że kobiety posiadają wyższy poziom wykształcenia oraz, że utrzymują raz zdobyte zatrudnienie. Mężczyźni natomiast chętniej rezygnują z pracy która jest dla nich niekorzystna finansowo. Nie mają problemu z zatrudnieniem młodzi ludzie z ukończoną Uczelnią wyższą.

2.9. Bezpieczeństwo publiczne

Baza Komendy Policji czyli rewir dzielnicowych ma swoją siedzibę w Grabowcu. W rewirze pracuje 5 funkcjonariuszy, którzy do dyspozycji posiadają samochód służbowy oraz podstawowy sprzęt biurowy tj. komputer, kopiarka, fax.

Gmina Grabowiec jest gminą o dużym bezpieczeństwie publicznym co obrazuje poniższa tabela;

Rodzaj przestępstwa	2003 rok	2004 rok	2005 rok
<i>Rozboje</i>	0	1	0
<i>Kradzież</i>	6	8	8
<i>Kradzież z włamaniem</i>	4	4	5
<i>Bójki i pobicia</i>	2	6	2
<i>Inne</i>	36	57	55
<i>Wykrywalność</i>	91,1 %	88,6 %	92,4 %

Źródło : Statystyki Posterunku Policji w Grabowcu

Dane wskazują, że gmina Grabowiec jest gminą o dużym bezpieczeństwie publicznym. Bardzo wysoka jest również wykrywalność popełnionych przestępstw.

2.10. Kultura, sztuka, rekreacja

Na terenie gminy funkcjonuje Gminny Ośrodek Kultury powstały w 1980 roku. Jest Ośrodkiem samorządowym obejmującym swoją działalnością teren gminy Grabowiec .

Podstawowe cele Ośrodka to:

- pielęgnowanie różnych form i zjawisk kultury ludowej
- edukacja kulturalna
- organizowanie form promocji i prezentacji amatorskiego ruchu artystycznego
- dokumentowanie ważnych przejawów życia kulturalnego w gminie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowiec

---

- koordynowanie działalności kulturalnej
- zaspokajanie i rozwijanie potrzeb czytelniczych

Ponadto Ośrodek oferuje:

- stałe formy pracy dla dzieci i młodzieży - Teatralna grupa dziecięca
- zajęcia plastyczne
- taniec sceniczny
- zajęcia biblioteczna tj. konkursy , wystawy
- nauka języków obcych tj. angielski , niemiecki
- spotkania integracyjne z udziałem dzieci objętych specjalnym tokiem nauczania

Ośrodek organizuje:

- uroczystości patriotyczno – religijne
- imprezy cykliczne i okazyjne
- koncerty, wystawy, spotkania, imprezy plenarne

W Ośrodku można skorzystać z:

- wypożyczania książek
- dostęp do komputerów , oprogramowania edukacyjnego i Internetu
- wynajęcia sal
- obsługi technicznej imprez
- wypożyczenia strojów, krzeseł, dekoracji
- usług plastycznych

Czytelnictwo.

Z informacji uzyskanych od pracowników biblioteki Publicznej wynika, że czytelnictwo mieszkańców naszej gminy mimo, iż spada jest na poziomie zadowalającym. Niewystarczająca jest natomiast kwota przeznaczona na zakup wszelkiego rodzaju zbiorów i czasopism co obrazują poniższe tabele:

	2003	2004	2005
<i>Liczba czytelników</i>	640	96	94
<i>Liczba odwiedzin w wypożyczalni</i>	6005	6096	5 998
<i>Liczba odwiedzin w czytelni</i>	174	157	194
<i>Liczba udzielonych informacji</i>	250	237	302
<i>Liczba wypożyczonych książek ogółem</i>	616	16 899	17 306
<i>W tym dla dzieci</i>	457	6 180	6 195
<i>Dla dorosłych</i>	87	6 404	6 718
<i>Inne działy</i>	73	4 315	4 393
<i>Kwota na zakup zbiorów</i>	3 500	3 500	3 500

2.11. Parafie

Na terenie gminy swoją siedzibę posiadają 2 parafie: Parafia św. Mikołaja w Grabowcu oraz Parafia św. Anny w Tuczępach. Do Parafii św. Mikołaja należy 17 miejscowości i skupia ona 4.300 mieszkańców. Posiada Proboszcza i dwóch księży. Do Parafii św. Anny należą 2 sołectwa i skupia ona 620 mieszkańców, posiada 1 proboszcza. Większość mieszkańców należy do kościoła rzymskokatolickiego i ta wspólnota ma duży wpływ na życie mieszkańców. Przy parafii istnieją różnego rodzaju formy aktywności, zaspokajające potrzeby religijne. Należą tu: Koła Różańcowe, Koło Legionu Maryi.

3. Strategiczne kierunki rozwoju gminy

Gmina Grabowiec posiada opracowaną strategię rozwoju gminy. Strategia rozwoju gminy przyjęta Uchwałą Rady Gminy w Grabowcu Nr XVIII/91/08 w dniu 29 lipca 2008 roku -zawiera określony zbiór przedsięwzięć i zadań mających wpływ na dalszy rozwój społeczny i gospodarczy gminy.

Okres realizacji strategii obejmuje lata 2007-2013.

Celem generalnym strategii jest: Gmina Grabowiec jako obszar zrównoważonego i trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego, przyjazna środowisku naturalnemu, przychylna przedsiębiorczości i ludzkiej pracy, dbająca o możliwości rozwoju osobistego mieszkańców oraz wysoki standard ich życia.

Opracowany dokument strategiczny określa trzy główne strategiczne obszary działania, w których gmina Grabowiec powinna sytuować swoje cele :

Cel I Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej

Stan infrastruktury zarówno technicznej jak i społecznej w gminie wymaga poprawy poprzez rozbudowę i polepszenie. Istniejące sieci wymagają modernizacji i dostosowania do potrzeb obecnych (kilkudziesięcioletnie nie spełniają wymaganych standardów). Istotnym jest również polepszenie jakości infrastruktury społecznej gminy. Potrzeby w tym obszarze wskazują na rozbudowę i modernizację bazy oświatowej oraz stworzenie warunków do zaspokajania potrzeb kulturalnych mieszkańców gminy.

Cele operacyjne zakładają:

Inwestowanie w infrastrukturę techniczną poprzez: inwestycje w infrastrukturę drogową czyli przebudowę i budowę dróg gminnych i powiatowych, remont dróg

transportu rolnego na terenie gminy, budowę chodników przy drogach gminnych i powiatowych.

Inwestycje w infrastrukturę sanitarną zakładają budowę sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków na terenie gminy.

Cel II Zwiększenie absorpcji środków finansowych UE oraz innych grantów

Okres realizacji strategii rozwoju gminy to również okres programowania funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE. Daje on jednostkom samorządu terytorialnego szansę finansowania projektów rozwojowych. Naczelnym celem gminy jest więc poprawa stopnia absorpcji zewnętrznych środków dotacyjnych i grantowych. W tym celu niezbędne jest podniesienie poziomu wiedzy na temat środków unijnych oraz nabycie umiejętności ich pozyskiwania i zarządzania.

Cele operacyjne zakładają :

1. Stworzenie warunków zwiększających absorpcje grantów unijnych oraz innych środków dotacyjnych poprzez:
    - 1.1 Opracowanie strategii pozyskiwania środków unijnych oraz grantów
    - 1.2 Podniesienie kwalifikacji pracowników
    - 1.3 Stworzenie referatu gminnego odpowiedzialnego za pozyskiwanie środków UE i zarządzanie nimi.
  2. Efektywne zarządzanie realizowanymi projektami
    - 2.1. Przeszkolenie pracowników odpowiedzialnych w zakresie zarządzania projektami
- Koordinacja działań referatów urzędowych w celu efektywnego zarządzania środkami UE

Cel III Wsparcie lokalnej gospodarki

Dobrze rozwinięta struktura działalności gospodarczej to istotny czynnik rozwojowy. Należy zatem dążyć do wykorzystania potencjału aktywności gospodarczej gminy Grabowiec, poprzez tworzenie dogodnych warunków funkcjonowania przedsiębiorczości. W tym celu należy aktywizować obszary:

- rolnictwa oraz przetwórstwa rolno- spożywczego,
- przedsiębiorstwa prywatnego oraz potencjalnych inwestorów,
- turystyki aktywnej i agroturystyki

Zwiększenie liczby przedsiębiorstw oraz wzmocnienie sektora rolnego zwiększy dochody gminy. Poprawa istniejącej sytuacji w rolnictwie nie jest możliwa w obecnym

stanie rozwoju, dlatego proponuje się wykorzystanie potencjału kulturowego i turystycznego Gminy poprzez rozwój działalności agroturystycznej oraz turystyki aktywnej. Turystyka jest naturalnym potencjałem gminy, a przychody z działalności agroturystycznej stanowiąc będą źródło dochodu rolników indywidualnych. Wpłynie też na zwiększenie obrotów istniejących punktów handlowych. Rozwój zaplanowanej turystyki możliwy jest jedynie poprzez dobrze zaplanowaną politykę promocyjną.

Cele operacyjne zakładają:

1. Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości
2. Wspieranie przedsiębiorczości poprzez doradztwo zakresie zarządzania, dostęp do informacji, kształcenie i doksztalcanie.
3. Opracowanie przyjaznej polityki podatkowej dla inwestujących
4. Współpraca z instytucjami i organizacjami w gminie, regionie, kraju działającymi na rzecz rozwoju gospodarczego
5. Restrukturyzacja i modernizacja rolnictwa oraz rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego
  - Wsparcie specjalizacji produkcji rolnej
  - Podnoszenie kwalifikacji rolników poprzez programy szkoleniowe
  - Wsparcie gospodarstw produkujących żywność ekologiczną
  - Tworzenie warunków do rozwoju firm przetwórstwa rolno- spożywczego
  - Wspieranie tworzenia grup producenckich
  - Rozwój turystyki, agroturystyki, i turystyki aktywnej
  - Wsparcie tworzenia gospodarstw agroturystycznych
  - Przygotowanie i oznaczanie szlaków turystycznych , rowerowych i pieszych oraz tworzenie warunków do turystyki aktywnej
  - Poprawa stanu obiektów stanowiących atrakcje turystyczne gminy
  - Opracowanie kompleksowej oferty turystycznej gminy
6. Promocja gminy Grabowiec
  - Opracowanie i realizacja strategii promocji gminy
  - Rozwój idei partnerstw krajowych i międzynarodowych, poprzez poszukiwanie jednostek samorządu terytorialnego poza granicami kraju i podpisywanie umów partnerstwa.

Strategia rozwoju gminy jest spójna ze Strategią powiatu zamojskiego na lata 2007-2020. Misją Powiatu zamojskiego jest zachowanie cennych walorów środowiska naturalnego i kulturowego którym będą tworzone warunki dla nowoczesnego i wydajnego rolnictwa zdolnego do konkutowania na wspólnym rynku UE, lokalnej przedsiębiorczości, wymiany towarów i usług związanych głównie z przetwórstwem

rolno-spożywczym oraz wykorzystaniem zasobów związanych z bezpośrednią bliskością ze wschodnią granicą celną Unii Europejskiej.

Przed powiatem postawiono trzy cele strategiczne: rozwój i restrukturyzacja obszarów wiejskich, rozwój przedsiębiorczości i pozyskiwanie inwestycji oraz rozwój infrastruktury lokalnej, które są spójne z elementami strategicznymi gminy Grabowiec.

W ramach Strategii Powiatu przewiduje się na terenie gminy Grabowiec m.in. inwestycje z zakresu rozwoju i restrukturyzacji obszarów wiejskich tj. budowa i modernizacja dróg sprzyjających rozwojowi obszarów wiejskich, wspieranie inicjatyw gminnych w zakresie inwestycji wodno-kanalizacyjnych.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych wkomponowuje się w :

1. **Strategię Lizbońską**, przyjętą dla Unii Europejskiej przez Radę Europejską na posiedzeniu w Lizbonie w 2000 roku, która wyróżnia takie priorytety jak :
  - tworzenie sprzyjających dla powstawania i rozwoju firm innowacyjnych oraz stymulowanie przedsiębiorczości,
  - rozwój aktywnej polityki zatrudnienia,
  - poprawa jakości pracy,
  - inwestowanie w zasoby ludzkie,
  - zabezpieczenie społeczne i promowanie integracji społecznej
2. **Narodową Strategię Integracji Społecznej dla Polski** przyjętą przez Radę Ministrów 21.09.2004 roku. Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej zostały stworzone do realizacji do 2010 roku i obejmują następujące obszary:
  - edukacja,
  - sieć bezpieczeństwa socjalnego,
  - rynek pracy,
  - ochrona zdrowia,
  - dostęp do dóbr i usług.
3. **Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej na lata 2004-2006- przyjęty przez Radę Ministrów 21.09.2004 roku**, który koncentruje się na :
  - budowie systemu bezpieczeństwa socjalnego, poprzez rozbudowywanie systemu zabezpieczenia społecznego w celu osiągnięcia europejskich standardów i systematyczne uruchamianie programów celowych skierowanych do grup w najtrudniejszej sytuacji oraz zapewnienie osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym dostępu do podstawowych usług społecznych,
  - tworzeniu systemu wspierającego aktywizację i integrację grup zagrożonych wykluczeniem lub wykluczonych z rynku pracy,

- reformie i rozwoju instytucjonalnych służb i usług społecznych oraz poprawa ich koordynacji.
4. **Strategię Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020** przyjęta Uchwałą Nr XXXVI/265/05 przez Sejmik Województwa Lubelskiego w dniu 4 lipca 2005 roku która zakłada:
- potrzebę integracji kulturalnej i społecznej,
  - kultywowanie wartości kulturalnych i tradycji historycznych,
  - podniesienie poziomu rozwoju gospodarczego- poprawę jakości życia mieszkańców
5. **Strategię Rozwoju Gminy Grabowiec na lata 2009-2013** przyjęta uchwałą Rady Gminy Nr XVIII/91/08 w dniu 29 lipca 2008 roku ,której głównym celem jest:
- przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej mieszkańców gminy
  - wzrost mobilności zawodowej mieszkańców i poprawa warunków życia,
  - pobudzenia aktywności mieszkańców gminy,
  - Stworzenie warunków sprzyjających dla rozwoju inwestycji,
  - politykę równości szans,
  - pozytywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze
6. **Wojewódzką Strategię Polityki Społecznej na lata 2005- 2013** przyjęta Uchwałą Nr XXX/450/05 Sejmiku Województwa Lubelskiego dnia 25.04.2005 roku której celem jest :
- Osiągnięcie wysokiego poziomu integracji społecznej.
  - Zapobieganie i rozwiązywanie problemów społecznych.
  - Usunięcie barier blokujących zaspokojenie potrzeb wielu grup społecznych.
  - Kształtowanie warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich w środowisku zamieszkania.
  - Zintegrowane, wolne od problemów wykluczenia społecznego, ubóstwa a zwłaszcza bezrobocia społeczeństwo.

4. Identyfikacja podstawowych problemów społecznych

Problemy społeczne w gminie zostały zidentyfikowane i wybrane podczas warsztatów strategicznych. Zespół pracujący nad aktualizacją strategii wyodrębnił problemy społeczne gminy w poszczególnych obszarach polityki społecznej:

W OBSZARZE BEZPIECZEŃSTWA hierarchia problemów przedstawia się następująco:

1. Niewystarczające nakłady pieniężne przeznaczone na wzmocnienie bezpieczeństwa w gminie.
2. Niezadowalająca świadomość społeczna dotycząca bezpieczeństwa pożarowego (wypalanie traw i pokosów słomy zarówno na obszarach polowych jak i zabudowanych przez miejscowych rolników)
3. Przyzwolenie społeczne na rażące łamanie przepisów prawa tj. w ruchu drogowym (jazda z niedozwoloną prędkością, pod wpływem alkoholu, niesprawnymi pojazdami)
4. Niezadowalająca współpraca pomiędzy służbami zajmującymi się bezpieczeństwem gminie.
5. Brak oświetlenia ulicznego w godzinach nocnych.

Przyczyny występowania problemów społecznych w obszarze bezpieczeństwa są związane głównie z brakiem środków finansowych na poprawę jakości bezpieczeństwa. Tolerancja społeczeństwa na wszelkiego rodzaju wykroczenia przyczynia się do zwiększającej się liczby wykroczeń drogowych, pożarowych i przemocy domowej głównie spowodowanej nadużywaniem alkoholu. Ponadto gmina posiada niewystarczającą liczbę funkcjonariuszy policyjnych a w związku z tym istnieje zbyt długi czas oczekiwania na przybycie policji (interwencje) oraz minimalna liczba patronatów policyjnych na terenie gminy i zwiększająca się liczba wykroczeń.

Możliwość przeciwdziałania występującym problemom społeczność widzi poprzez :

- zwiększenie kadry zajmującej się bezpieczeństwem gminy
- szkolenia dla funkcjonariuszy publicznych
- podniesienie jakości współpracy pomiędzy służbami zajmującymi się bezpieczeństwem mieszkańców
- zmiana mentalności społecznej (przyzwolenia na łamanie prawa)
- efektywniejsze wyciąganie konsekwencji za nieprzestrzeganie prawa
- pogadanki w szkołach na temat bezpieczeństwa i uzależnień
- spotkania informacyjne dla mieszkańców na temat bezpieczeństwa p/poż oraz ruchu drogowym
- pozyskanie środków finansowych na zainstalowanie oświetlenia ulicznego

OBSZAR INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ – problemy w tym obszarze zostały wskazane przez grupę warsztatową następująco :

1. Brak lokalu spotkań dla młodzieży
2. Brak bazy noclegowej i gastronomicznej na terenie gminy
3. Niewykorzystywanie istniejących lokalów (remiz, świetlic) przez władze gminy

na utworzenie bazy turystyczno- rekreacyjnej i kulturalno- rozrywkowej

4. Niezadowalający udział społeczeństwa w korzystaniu z istniejących dóbr kultury

5. Brak promocji gminy

Grupa liderów **istnienie powyższych problemów upatruje** w: braku inicjatyw ze strony zarówno władz samorządowych jak i lokalnej społeczności do podejmowania działań na rzecz tworzenia turystyki i rekreacji w gminie a także braku poparcia ze strony samorządu dla jednostek chcących dokonywać istotne zmiany w infrastrukturze gminy.

Nie rozwijająca się infrastruktura gminy związana jest z brakiem środków finansowych przeznaczonych na modernizację istniejących pomieszczeń np. remizy wiejskie lub na tworzenie nowych. Problem ten nie zostanie rozwiązany do chwili pozyskania środków z zewnątrz, których gmina nie pozyskuje. Społeczeństwo lokalne jest społeczeństwem mało rozwijającym się kulturalnie i edukacyjnie. Wciąż istnieje niewielka grupa ludzi korzystających z istniejących dóbr kultury na terenie gminy. Nie mają maksymalnego zainteresowania organizowane imprezy i spotkania cykliczne a także możliwość podniesienia wiedzy z bezpłatnym Centrum Edukacyjnym powstałym przy Gminnym Ośrodku Kultury. Bardzo szczególnym problemem jest brak systemu promocji gminy, który być może zaowocuje w przyszłości przyciągnięciem inwestorów z zewnątrz. Gmina Grabowiec jest gminą o bardzo bogatych walorach turystycznych, które niestety ale nie są wypromowane a w związku z tym nie mamy szansy na przyciągnięcie inwestorów z zewnątrz, którzy przyczyniliby się do rozwoju naszej gminy.

Możliwość rozwiązania problemu w obszarze infrastruktury upatruje się jednoznacznie poprzez:

- zagospodarowania istniejących budynków na terenie gminy z przeznaczeniem na bazę noclegowo- gastronomiczną
- pozyskiwania środków zewnętrznych
- stworzenie miejsc spotkań dla młodzieży i dorosłych mieszkańców
- pobudzenie społeczności lokalnej do korzystania z dóbr kultury, Internetu, udziału w organizowanych spotkaniach tematycznych
- zaangażowanie władz lokalnych do działań na rzecz społeczności lokalnej
- utworzenie systemu promocji gminy
- przyciągnięcie prywatnych inwestorów

W OBSZARZE TURYSTYKI należy podkreślić, że gmina jest gminą o wysokich walorach turystycznych ze względu na swoje położenie jak i istniejące zabytki, szlaki turystyczne a także ekologiczne środowisko jednakże problemem w tej dziedzinie jest:

1. Brak współpracy mieszkańców poszczególnych sołectw i nieakceptowanie pomysłów ludzi inicjujących rozwój turystyki w gminie
2. Brak potrzeby poznawania i podróżowania wśród mieszkańców
3. Brak bazy noclegowa-gastronomicznej

Mieszkańcy gminy wciąż nie są zintegrowani na tyle aby wspólnie podejmować inicjatywy na rzecz rozwoju turystyki w gminie. Są nastawieni negatywnie do ludzi wychodzących z pomysłami i inicjatywami zrobienia czegoś na terenie gminy. Wynika to z małej integracji a także biedy społecznej. Mieszkańcy żyjący w niedostatku nie przywiązują wagi do potrzeb rozwoju turystycznego. Nie mają świadomości, że rozwój agroturystyki z bazą noclegową i gastronomiczną przyniesie korzyści finansowe zarówno gminie jak i samym mieszkańcom. Jednakże brak bazy noclegowej i gastronomicznej nie rozwinię turystyki. Gmina posiada lokale które mogłyby zostać przeznaczone na ten cel jednak wymagają one remontów. Te zaś wiążą się ze środkami finansowymi, których samorząd nie wniesie, ponieważ nie posiada środków własnych na ten cel i nie ma odpowiedniej kadry, która mogłaby pozyskać dotacje z zewnątrz. Możliwość rozwiązania poszczególnych problemów w dziedzinie turystyki istnieje poprzez:

- możliwość rozwoju agroturystyki
- stworzenie bazy noclegowo-gastronomicznej
- pozyskania dotacji z zewnątrz
- pozyskanie inwestorów
- zachęcenie społeczeństwa do inwestowania w rozwój turystyki i podejmowania do działań w tym kierunku
- wyzwolenie w mieszkańcach pasji zwiedzania i podróżowania
- zaangażowanie samorządu do współpracy

W OBSZARZE KULTURY problemem społecznym jest:

1. Brak zaplecza lokalowego do wszechstronnego rozwijania i zaspokajania potrzeb kulturowych mieszkańców gminy
  2. Nieumiejętność zagospodarowania czasu wolnego przez młodzież i dorosłych mieszkańców
  3. Brak aktywności i kreatywności społecznej w zagospodarowaniu czasu wolnego
- Głównym problemem jest brak lokali do wspólnego i kreatywnego spędzania czasu wolnego mieszkańców. Jednakże nie jest jedynym. Kolejnym mającym decydujący wpływ na istniejący stan jest brak odpowiednich osób na terenie gminy, które pobudzą mieszkańców do udziału w życiu kulturalnym jak i poddadzą atrakcyjne formy spędzania wolnego czasu, ponieważ obecnie społeczeństwo ma małe potrzeby kulturalno- oświatowe.

Dodatkowym czynnikiem mającym wpływ na niski rozwój kulturowy jest niewątpliwie starzejące się społeczeństwo i niezadowolająca integracja międzypokoleniowa a także niewystarczające zainteresowanie władz samorządowych rozwojem jego mieszkańców.

Rozwiązanie problemu nastąpi z chwilą:

- wyremontowania pomieszczeń należących do Gminnego Ośrodka Kultury, istniejących lokali lub remiz OSP i stworzenie miejsc spotkań do rozwoju mieszkańców
- zatrudnienia animatorów wyzwalających w społeczeństwie ich wszechstronny rozwój
- Pobudzenie mieszkańców do korzystania z centrum informatycznego i kreatywnego spędzania czasu wolnego
- Kultywowanie tradycji i historii gminy
- pozyskanie dotacji z zewnątrz na rozwijanie dziedzin kulturalnych
- Włączenie władz samorządowych w życie ich mieszkańców
- Powołanie do współpracy organizacji i stowarzyszeń

W OBSZARZE POLITYKI SPOŁECZNEJ - SPORT –jednoznacznie określono istniejące problemy i dokonano ich hierarchii:

1. Brak klubu sportowego
2. Małe zainteresowanie sportem wśród społeczeństwa.
3. Brak obiektów sportowych

Jako **przyczynę problemów** wskazano na niechęć do tworzenia obiektów sportowych i uprawiania sportu oraz brak osoby do zainteresowania społeczeństwa uprawianiem sportu a także do poprowadzenia zajęć sportowych. Grupa liderów określając przyczyny problemu stwierdziła również że mają one związek z małym zaangażowaniem władz lokalnych do inwestowania w rozwój i upowszechnienie sportu oraz brakiem środków na ten cel. Na terenie gminy wciąż istnieje grupa młodych ludzi zainteresowanych uprawianiem sportu i stworzeniem drużyny piłkarskiej, która to ze względu na brak odpowiedniego trenera uległa rozwiązaniu. Wybudowanie obiektów sportowych przyniesie różnorodne korzyści dla gminy m.in. będzie wyrastało zdrowsze pokolenie, młodzi ludzie swoją energię skoncentrują na pozytywnym wysiłku fizycznym a nie jak obecnie niszczeniu i demolowaniu przydrożnych tablic i barier.

Rozwiązanie problemów wiąże się jednoznacznie z:

- Wybudowaniem obiektów sportowych
- Zatrudnieniem trenera sportowego
- Reaktywacją klubu sportowego
- Pobudzaniem do uprawiania i rozwijania zdolności sportowych wśród młodzieży

- pozyskania środków finansowych na rozwój i upowszechnienie sportu
- Promocją
- Organizacja turniejów i imprez sportowych

W OBSZARZE OCHRONY ZDROWIA społeczność wskazała na problemy i ustaliła ich ważność dla mieszkańców:

1. Niewystarczający dostęp do stomatologa
2. Zły dostęp do lekarzy specjalistów
3. Niewystarczający udział mieszkańców w badaniach profilaktycznych
4. Starzenie się społeczeństwa
5. Choroby cywilizacyjne tj. gruźlica, cukrzyca

Na terenie gminy funkcjonuje Przychodnia Zdrowia w której jest jeden gabinet stomatologiczny w którym przyjmuje tylko jeden lekarz, 3 gabinety lekarzy rodzinnych, gabinet rehabilitacji i gabinet zabiegowy. Gabinet stomatologiczny ma pod opieką dorosłych mieszkańców a także dzieci i młodzież. Zakontraktowane usługi i jeden stomatolog jest niewystarczający. Potrzeby mieszkańców są znacznie większe. Kilkutygodniowe lub nieraz miesięczne kolejki do stomatologa są wyrazem niezadowolenia mieszkańców i zmuszają ich do szukania pomocy stomatologicznej poza terenem gminy a w konsekwencji ponoszenia kosztów leczenia. Dostęp do lekarzy specjalistów jest również bardzo utrudniony. Wynikiem tego jest zarówno odległość od przychodni specjalistycznych jak również czasookres oczekiwania na wizytę specjalistyczną. Powyższa sytuacja po raz kolejny zmusza mieszkańców do prywatnego korzystania z porad lekarzy specjalistów. Tutejsza Przychodnia prowadzi gabinet rehabilitacji jednakże środki finansowe przeznaczone na ten cel pozwalają na zatrudnienie specjalisty rehabilitacji w niepełnym wymiarze czasu pracy. Kolejnym problemem na który zwrócono uwagę jest niewykonywanie badań profilaktycznych przez mieszkańców gminy oraz zapadanie na choroby cywilizacyjne a także bardzo sporadyczne organizowanie badań profilaktycznych na terenie naszej gminy. Oba te problemy wiążą się z lękiem przed wykryciem choroby jak i niekierowanie pacjentów na badania profilaktyczne a także lekceważenie pierwszych objawów choroby i brak świadomości społecznej dot. profilaktyki zdrowotnej.

Zmniejszenie istniejącego problemu nastąpi z chwilą:

- Zatrudnienia lekarzy specjalistów na terenie gminy
- Organizacji badań profilaktycznych dla mieszkańców gminy
- Zwiększenia usług do stomatologa
- Podniesienia jakości oferowanych usług
- Zakup sprzętu medycznego
- Polepszenie dostępu do lekarzy specjalistów

- Profilaktyka zdrowia w formie pogadarek dla mieszkańców
- Zwiększenie częstotliwości organizowania „Białych Niedzieł”
- Zwiększenie usług rehabilitacyjnych

W DZIEDZINIE EDUKACJI problemem jest :

1. Zwiększająca się liczba dzieci i młodzieży z problemami nadużywania alkoholu, nikotyny i uczestniczących w różnorodnych imprezach nocnych podczas roku szkolnego
2. Zmniejszanie się liczby dzieci i młodzieży w wieku szkolnym
3. Brak chęci i motywacji do nauki
4. Pogarszający się poziom higieny wśród uczniów
5. Postawa roszczeniowa rodziców wobec szkoły i mały wkład własny rodziców w wychowanie i edukację dzieci

Występowanie powyższych problemów niewątpliwie ma związek z wyjazdami rodziców w celach zarobkowych i pozostawianie dzieci pod niewłaściwą opieką, obdarowywanie ich w zastępstwie miłości i bliskości pieniędzmi i drogimi prezentami a także przyzwolenie społeczeństwa na zachowania społecznie nieakceptowane. Dzieci i młodzież mają łatwy dostęp do sprzedaży alkoholu głównie pochodzącego z Ukrainy. Niejednokrotnie problemy wśród uczniów mają związek z sytuacją zachodzącą w domach rodzinnych, systematycznie zwiększa się liczba rodzin niewydolnych wychowawczo z powodu złej sytuacji ekonomicznej, nadużywania alkoholu i przemocy. Niewystarczająca aktywność dzieci i młodzieży związana z nauką jest coraz częściej obserwowana przez pedagogów szkolnych. Przyczyna tego problemu leży głównie po stronie rodziców, którzy mało interesują się edukacją i rozwojem intelektualnym swoich dzieci. Z kolei brak zainteresowania wynika z niskiego poziomu wykształcenia rodziców, małej wartości wykształcenia w oczach rodziny.

Możliwość rozwiązania problemu społeczność widzi w:

1. Zachęceniu rodziców do współdziałania w procesie edukacyjnym dzieci, niwelowaniu patologii społecznych w rodzinach oraz tworzeniu miejsc pracy pozwalających na utrzymanie rodziny bez wyjazdów za granicę .
2. Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych tj. sportowych, rekreacyjnych.
3. Pogadanki w szkołach na temat szkodliwości używek dla rozwoju dzieci
4. Zwiększenie zajęć wyrównujących braki edukacyjne
5. Zajęcia z psychologiem szkolnym
6. Utworzenie świetlicy środowiskowej

W OBSZARZE POMOCY SPOŁECZNEJ hierarchia problemów przedstawia się następująco:

1. Bezrobocie
2. Alkoholizm
3. Niepełnosprawność
4. Niewydolność opiekuńczo-wychowawcza
5. Wypalenie zawodowe pracowników

Powyższe problemy adekwatnie wynikają z niewystarczających miejsc pracy na terenie gminy, niskiego wykształcenia mieszkańców i braku motywacji do zmiany istniejącej sytuacji. Drugim ważnym problemem jest alkoholizm zarówno wśród dorosłych jak i młodzieży. Na występowanie tego problemu składa się kilka przyczyn m.in. zbyt łatwy dostęp do alkoholu dzieci i młodzieży, niskie ceny alkoholu w tzw. "biedronkach", przyzwolenie społeczne na spożywanie alkoholu przez nieletnich i dorosłych w miejscach niedozwolonych, brak pracy, brak alternatywnych form spędzania czasu wolnego oraz minimalna działalność instytucji do spraw zapobiegania alkoholizmowi na terenie gminy.

Problemem w gminie jest również niepełnosprawność. Niepełnosprawni mają trudność z zatrudnieniem. Na terenie gminy nie ma grup wsparcia dla rodzin z problemem niepełnosprawności, brak jest warsztatów terapii zajęciowej. I najważniejsze wciąż istnieją duże bariery architektoniczne oraz małe zainteresowanie środkami z PEFRON przeznaczonymi na pomoc niepełnosprawnym. Coraz bardziej uwidacznia się niewydolność opiekuńczo-wychowawcza w rodzinach. Problem ten występuje głównie w rodzinach gdzie od pokoleń są wynoszone negatywne wzorce zachowań, istnieje alkoholizm i bezrobocie dorosłych członków rodziny, rodzice zbyt mało czasu poświęcają swoim dzieciom a dzieci nie mają zagospodarowanego czasu wolnego. Ważnym dla pomocy społecznej problemem jest wypalenie zawodowe jej pracowników. Wypalenie zawodowe wiąże się z długoletnią pracą w trudnych warunkach społecznych z osobami problemowymi oraz niezadowalającą współpracą z innymi instytucjami takimi jak policja, sądy, komisja ds. zapobiegania alkoholizmowi a przede wszystkim niska ocena roli pracownika pomocy społecznej wśród społeczeństwa i samorządu. Rozwiązanie problemu może nastąpić poprzez:

1. tworzenie nowych miejsc pracy, podniesienie kwalifikacji zawodowych oraz pobudzanie bezrobotnych do aktywnego poszukiwania pracy.
2. pobudzenie instytucji lokalnych do współpracy na rzecz niwelowania alkoholizmu, powołanie grup wsparcia dla rodzin z problemem alkoholowym, stworzenie miejsc do spędzania czasu wolnego a przede wszystkim likwidowanie nielegalnej sprzedaży alkoholu i zmianę mentalności społecznej.

3. stworzenie miejsc pracy i grup pomocowych oraz likwidacji barier i przede wszystkim integracji niepełnosprawnych ze środowiskiem lokalnym (imprezy, spotkania, wyjazdy)
4. powołaniu instytucji wspierającej prawidłowy rozwój i wychowanie dziecka oraz zatrudnieniu psychologa i terapeuty na terenie gminy, powołanie grup wsparcia dla rodziców z dziećmi problemowymi oraz zagospodarowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży.
5. na zmniejszenie wypalenia zawodowego będzie skutecznie działało podniesienie pozycji zawodowej pracowników pomocy wśród społeczeństwa, instytucji i samorządu oraz polepszenie współpracy pomiędzy tymi instytucjami. Wskazane jest również powołanie grup wsparcia dla pracowników pomocy społecznej.

W OBSZARZE ZATRUDNIENIA problemem na terenie gminy jest::

1. Bezrobocie
2. Nieformalne zatrudnienie
3. Niska aktywność własna w poszukiwaniu zatrudnienia

Na terenie gminy istnieje niewiele miejsc pracy w zakładach państwowych. Większość pracujących mieszkańców pracuje w indywidualnych gospodarstwach rolnych lub zatrudniona jest poza miejscem zamieszkania. Mimo to gmina boryka się z problemem bezrobocia, które wynika z niewystarczających miejsc pracy na terenie gminy oraz niskiej aktywności własnej w poszukiwaniu pracy. Kolejnym problemem zwyżającym procent pozostających bez pracy jest nieformalne zatrudnianie „tzw. na czarno”. Zarówno dla pracodawcy jak i pracownika wciąż jest to opłacalne. Pracodawca nie ponosi kosztów związanych z zatrudnieniem (wysokie koszty ubezpieczenia) a pracownik otrzymuje wyższe wynagrodzenie oraz dodatkowo korzysta z różnego rodzaju świadczeń socjalnych (stypendia socjalne, zasiłki z pomocy społecznej). Mieszkańcy niechętnie korzystają z ofert pracy poza miejscem zamieszkania, ponieważ koszty dojazdów znacznie minimalizują osiągnięty dochód z pracy. Wciąż istnieje grupa bezrobotnych, która nie chce zmieniać istniejącej sytuacji i wręcz odmawia przyjęcia pracy lub uczestnictwa w różnorodnych kursach szkoleniowych, nie ponosząc przy tym żadnych konsekwencji. Z doświadczenia wynika że bezrobotni nader łatwo mogą usprawiedliwiać nie przyjęcie ofert pracy (np. zaświadczenie lekarskie od lekarza pierwszego kontaktu o długotrwałej niezdolności do pracy lub z powodu braku środków na dojazd do pracodawcy).

Minimalizowanie problemu można osiągnąć poprzez :

1. Tworzenie nowych miejsc pracy
2. Podnoszenie wykształcenia bezrobotnych mieszkańców

3. Stwarzanie możliwości do podejmowania własnej działalności,
4. Pobudzanie do podejmowania kursów i szkoleń zawodowych oraz podejmowaniem zatrudnienia.
5. Zmianę przepisów dot. zmniejszenia kosztów formalnego zatrudnienia,
6. Kontrolę pracodawców zatrudniających nieformalnie,
7. Dofinansowanie dojazdów do pracy.
8. Zmiana przepisów i wyciąganie konsekwencji (długotrwałe pozbawienie statusu bycia bezrobotnym) za nieuzasadnione przyjęcie pracy oraz udział w szkoleniach zawodowych.
9. Efektywniejszą współpracę z instytucjami działającymi na rzecz walki z bezrobociem
10. Pozyskiwanie środków z UE na niwelowanie bezrobocia

W OBSZARZE OCHRONY ŚRODOWISKA hierarchia problemów przedstawia się następująco :

1. Brak wiedzy mieszkańców o ekologii i ochronie środowiska
2. Zanieczyszczanie gminy
3. Brak kanalizacji i oczyszczalni ścieków
4. Zanieczyszczanie gleby i wód przez miejscowych rolników
5. Niszczenie krajobrazu

Mieszkańcy gminy wciąż mają niewystarczającą wiedzę dotyczącą ekologii i ochrony środowiska naturalnego. Nieświadomie postępują w sposób który naraża niektóre gatunki roślin i zwierząt na wyginięcie. Na pierwszym miejscu stawiają swój interes a nie środowisko.

Zanieczyszczenie gminy wynika z nie wywożeniem nieczystości na wysypisko śmieci. Wciąż istnieje duża grupa mieszkańców którzy odpady wywożą do przydrożnych lasów i rowów i mimo to nie ponoszą z tego tytułu konsekwencji. Przyłapani na zaśmiecaniu karani są jedynie wysprzątaniem zanieczyszczonej powierzchni. Gmina nie posiada wodociągu w sołectwach oraz oczyszczalni ścieków. Miejscowi rolnicy nie posiadają lub mają nieszczelne zbiorniki kanalizacyjne . Dość powszechnym jest odprowadzanie nieczystości z mieszkań bezpośrednio do gleby. W okresie wzmożonych prac polowych stosuje się praktyki mycia lub płukania maszyn rolniczych służących do opryskiwania szkodników i wylewania pozostałości bezpośrednio do gleby lub na szosy. Rolnicy nie mają zbiorników na gnojowicę , która spływa do gleby, rozprzestrzenia się wraz z deszczem i odparowuje do wdychanego powietrza. Bardzo rzadko utylizuje się martwe zwierzęta, które wciąż są zakopywane we własnym zakresie. Wszystkie powyższe praktyki wpływają na zanieczyszczenie wód i gleby czyli wbrew pozorom

wiejskie środowisko nie musi być ekologiczne. Kolejnym bardzo ważnym problemem w gminie jest niszczenie krajobrazu. Bez powodu niszczone są gniazda ptaków i legowiska zwierząt, oczka wodne i ginące gatunki roślin.

Możliwość rozwiązania problemów w obszarze ochrony środowiska istnieje poprzez:

1. Rozpowszechnianie wiedzy o ekologii i ochronie środowiska oraz o konsekwencjach związanych z dotychczasowym postępowaniem miejscowych rolników.
2. Programy proekologiczne w szkołach
3. Zmianę mentalność społecznej poprzez różnego rodzaju szkolenia i pogadanki.
4. Zakup kontenerów na odpady i ich segregacja,
5. kontrola wywożenia zanieczyszczeń i wysokie kary pieniężne za zanieczyszczanie środowiska.
6. Radykalnych działaniach poprzez: zakaz wylewania nieczystości płynnych, niewykorzystanych oprysków oraz zakopywanie martwych zwierząt i wysokie kary za nieprzestrzeganie powyższych wymogów.
7. Kontrola przydomowych szamb i składowanej gnojowicy
8. Budowa kanalizacji i oczyszczalni ścieków.

4.1. Hierarchizacja problemów społecznych

Po zidentyfikowaniu katalogu problemów społecznych w gminie, nastąpiła ich hierarchizacja. Grupa liderów przedstawiła problemy mieszkańców gminy w różnych obszarach polityki społecznej. Z każdego obszaru wybrano po jednym, który wg grupy jest najbardziej ważny i wobec którego oczekują na współpracę z samorządem w celu jego zniwelowania lub rozwiązania. We wszystkich bowiem dziedzinach społeczność lokalna uznała, że władze gminy pozostają bierne, nie dążą do zabezpieczenia potrzeb mieszkańców.

Hierarchia katalogu problemów przedstawia się następująco:

1. Brak współpracy w zakresie rozwoju turystycznego gminy
2. Brak miejsca (lokalu) spotkań dla młodzieży
3. Brak klubu sportowego
4. Nieumiejętność zagospodarowania czasu wolnego przez młodzież
5. Patologie społeczne (alkoholizm, nikotynizm)
6. Bezrobocie
7. Niewystarczające nakłady pieniędzy samorządu na bezpieczeństwo publiczne
8. Niewystarczający dostęp do stomatologa.
9. Brak wiedzy wśród społeczeństwa o ekologii i ochronie środowiska

4.2. Potrzeby społeczne i poziom ich zaspokajania.

Potrzeby społeczne mieszkańców gminy wyszczególniono dla różnych grup społecznych - grupa liderów wskazała na aktualny stopień, ale również i na oczekiwany stopień zaspokojenia potrzeb który przedstawia się następująco:

Dla dzieci w wieku 0 - do 16 lat potrzebami społecznymi są:

1. utworzenie świetlicy środowiskowej,
2. utworzenie placu zabaw,
3. utworzenie boiska sportowego,
4. zorganizowanie kółek rozwijających zainteresowania ,
5. organizowanie letniego wypoczynku ,
6. pomoc w nauce uczniom tego pozbawionym.

Potrzeby społeczne dla młodzieży od 17- do 25 roku życia to:

1. utworzenie boiska sportowego,
2. utworzenie klubokawiarni,
3. organizowanie imprez integracyjnych ,
4. doradztwo zawodowe dla młodzieży ,
5. zagospodarowanie czasu wolnego,
6. stworzenie miejsca do spotkań.

Zaspokojenie potrzeb ludzi starszych upatruje się w:

1. stworzeniu klubu seniora,
2. integrację społeczną z młodym pokoleniem.

Rodziny niepełne wymagają :

1. wsparcia psychologicznego i terapii rodzinnej,
2. pomocy materialnej i w naturze.
3. stworzenie grupy wsparcia.

Potrzeby osób bezrobotnych to:

1. stworzenie miejsc pracy,
2. organizacja szkoleń i doradztwo zawodowe,
3. organizowanie giełdy pracy.

Cudzoziemcy obecnie na terenie gminy nie mamy potrzeb w tym zakresie. Jednakże gdyby zaistniały to potrzeby powinny być zaspokojone poprzez :

1. integrację ze społeczeństwem,
2. możliwością zatrudnienia,
3. pomoc w nauce języka polskiego.

Osoby uzależnione. Potrzebą społeczną dla tej grupy osób jest :

1. stworzenie klubu AA,
2. utworzenie punktu konsultacyjnego,
3. powstanie grup wsparcia dla rodzin,
4. pomoc psychologiczna i terapeutyczna ,
5. podjęcie działań zmierzających do kierowania osób uzależnionych na leczenie odwykowe.

Dla rodzin wielodzietnych potrzebą jest :

1. utworzenie świetlicy środowiskowej,
2. zapewnienie opieki wakacyjnej i pozalekcyjnej,
3. pomoc psychologiczna,
4. pomoc materialna.

Osoby niepełnosprawne dla tej kategorii osób należy zadbać o:

1. likwidację barier architektonicznych,
2. integrację ze społeczeństwem ,
3. powstanie grup wsparcia,
4. warsztatów terapii zajęciowej ,
5. stworzenie miejsc pracy

Osoby opuszczające zakład karny najczęściej pozostawione są samym sobie . Dlatego też ważną potrzebą dla tych osób jest :

1. integracja ze społecznością lokalną ,
2. zapewnienie pomocy psychologiczną,
3. możliwość zatrudnienia,
4. możliwość powrotu do rodziny,
5. powstanie grup wsparcia.

Dla osób bezdomnych należy :

1. stworzyć lokale socjalne,
2. umożliwić zatrudnienie

Dla osób i rodzin bez dysfunkcji potrzebą jest :

1. integracja społeczna,
2. wspólne wycieczki,
3. festyny rodzinne,
4. zagospodarowanie czasu wolnego od pracy.

W ocenie grupy lokalnych liderów wszystkie wskazane potrzeby są obecnie niezaspokojone lub zaspokojone wyłącznie w minimalnym stopniu. Jednakże po wdrożeniu działań na rzecz społeczności lokalnej potrzeby zostaną w dużym stopniu a nawet w pełni zaspokojone.

4.3. Poziom integracji społecznej

Społeczność lokalna jednoznacznie uznała że wśród mieszkańców naszej gminy występują słabe więzi między mieszkańcami i występują nieliczne przejawy wzajemnej pomocy i wspólnych działań . Przyczyną takiego stanu jest :

- barak motywacji do podejmowania działań w kierunku zmian,
- lęk przed ośmieszeniem wśród społeczności,
- zanik wartości moralnych i kulturowych,
- zubożenie społeczeństwa,
- migracje zarobkowe młodych ludzi z terenu gminy,
- starzenie się społeczeństwa,
- konsumpcyjny tryb życia,
- rywalizacja i poddanie się światu pozorów,
- zniechęcenie i brak zaufania,
- brak środków finansowych,
- brak osoby, która atrakcyjnie zorganizowałaby czas wolny społeczeństwa

Aby społeczeństwo stało się zintegrowane i przejawiało chęci do pomocy i wspólnych działań należy:

- zabezpieczyć środki finansowe niezbędne do podejmowania działań na rzecz społeczności lokalnej,
- promować przedsięwzięcia i efekty podjętych działań,
- organizować masowe imprezy integracyjne,

- inspirować społeczeństwo do zmian,
- podejmować działania zmierzające do dofinansowania polityki społecznej w gminie.

Grupa uznała, że poziom integracji społecznej po wdrożeniu GSRPS będzie wyższy od aktualnego, społeczeństwo będzie samopomocowe, zintegrowane, mieszkańcy będą identyfikować się ze społeczeństwem i będą wspólnie podejmować działania w zakresie spraw społecznych.

4.4. Kapitał społeczny gminy

Gmina posiada zasoby instytucjonalne, które w realizacji rozwiązywania problemów społecznych mają duże możliwości działań na rzecz rozwoju społeczności. Są to:

Gminny Ośrodek Kultury

- organizacja i prowadzenie imprez kulturalnych,
- organizacja imprez integracyjnych dla społeczności lokalnej ,
- spotkania tematyczne , wystawy, koncerty, imprezy plenarne
- prowadzenie zajęć pozaszkolny dla dzieci i młodzieży,
- działalność kulturalno –oświatowa,
- rozwijanie czytelnictwa wśród społeczeństwa,
- rozwijanie zainteresowań społeczeństwa poprzez różnorodne kółka tematyczne,
- prowadzenie klubu seniora

Zespół Szkół - działalność edukacyjna na rzecz dzieci i młodzieży poprzez:

- dodatkowe zajęcia pozaszkolne mające na celu wyrównywanie braków edukacyjnych,
- rozwijanie zainteresowań i talentów wśród uczniów,
- prowadzenie tematycznych kół i zajęć sportowych,
- prowadzenie świetlicy środowiskowej,
- organizowanie różnorodnych uroczystości,
- organizowanie różnorodnych spotkań i pogadarek z uczniami i ich rodzicami,
- organizowanie zajęć sportowych

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej – możliwości rozwoju na rzecz społeczeństwa to:

- integracja społeczeństwa,
- pomoc rodzinom i osobom dysfunkcyjnym,
- pozyskiwanie środków zewnętrznych na łagodzenie skutków bezrobocia,
- organizowanie akcji charytatywnych na rzecz rodzin wymagających różnorodnej pomocy,
- stworzenie centrum wolontariatu,
- organizacja systemu pomocy na rzecz dziecka i rodziny,

Urząd Gminy:

- nabycie umiejętności dot. Pozyskiwania środków UE,
- sukcesywne pozyskiwanie środków zewnętrznych na rozwiązywanie problemów społecznych,
- organizacja imprez dla społeczności lokalnej,
- stworzenie bazy noclegowo- gastronomicznej,
- pozyskiwanie prywatnych inwestorów,
- współpraca z organizacjami działającymi na rzecz społeczeństwa.

Ochotnicza Straż Pożarna – możliwości działań:

- pozyskiwanie środków finansowych zewnętrznych,
- integracja środowiska lokalnego,
- organizacja i prowadzenie świetlic środowiskowych,
- organizowanie imprez sportowych ,
- prowadzenie i rozwijanie centrum informatycznego,
- przeprowadzanie akcji pomocowych,
- organizowanie różnorodnych zajęć dla młodzieży

Towarzystwo Przyjaciół Grabowca:

- organizowanie różnorodnych zajęć i spotkań na rzecz społeczności lokalnej,
- organizowanie wyjazdów integracyjnych,
- organizowanie biwaków, rajdów, wycieczek dla społeczeństwa,
- zapewnienie atrakcyjnego czasu wolnego mieszkańcom,
- pozyskiwanie środków zewnętrznych

Polskie Towarzystwo Turystyczno Krajoznawcze będzie zmierzać do :

- pozyskiwania środków UE,
- organizacji zajęć dla dzieci i młodzieży,
- integrację społeczną ,
- organizację letniego wypoczynku,
- organizację czasu wolnego dla dorosłych mieszkańców.
- organizację wycieczek krajoznawczych.

Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży :

- organizacja wycieczek
- rajdy rowerowe i piesze
- organizowanie dyskotek
- akcje charytatywne
- Organizowanie spotkań okazjonalnych

Przychodnia Zdrowia rozwinie działalność na rzecz :

- profilaktyki i promocji zdrowia,
- lepszego dostępu do usług medycznych,
- Organizację działań zmierzających do konsultacji specjalistycznych na terenie gminy

Posterunek Policji - możliwość działań na rzecz społeczeństwa to :

- poprawa bezpieczeństwa publicznego ,
- przeprowadzanie pogadank w szkołach,
- organizacja akcji promujących bezpieczeństwa w ruchu drogowym,
- skuteczniejsze działania w stosunku do osób popełniających wykroczenia,
- poprawa współpracy z instytucjami pomocowymi.

Obiekty sakralne :

- Kościół filialny , pw. Św. App. Piotra i Pawła w Ornatowicach,
- Kaplica grobowa , pw. Św. Floriana w Skomorochach Dużych,
- Kapliczka przydrożna , pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Dańczypolu,
- Kapliczka , pw. Św. Jana Chrzciciela w Szystowicach,

- Kapliczka w Grabowczyku,
- Kapliczka św. Stanisława w Wólce Tuczępskiej,
- Figura MB w lesie tuczępskim.

ANALIZA SWOT – GMINY GRABOWIEC

Mocne strony	Słabe Strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Położenie geograficzne - krajobrazy 2. czyste środowisko naturalne 3. Atrakcyjność turystyczna 4. Zasoby historyczne i kulturowe 5. Istniejąca baza lokalowa Grupa przedstawicieli gotowych do podjęcia działań 7. Wykształcona kadra pracownicza 8. Zasoby instytucjonalne 9. Zabytki 10. Ścieżki rowerowe 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niska aktywność społeczeństwa 2. Niewystarczająca ilość środków finansowych na podejmowanie działań poprawiających życie społeczne 3. Niewystarczająco wykwalifikowana kadra w dziedzinie polityki społecznej 4. niezadowalająca współpraca samorządu z instytucjami i organizacjami 5. nieumiejętność pozyskiwania środków finansowych z zewnątrz 6. niechęć społeczeństwa do podejmowania inicjatyw na rzecz rozwoju 7. niedostrzeganie problemów z kategorii społeczne 8. nie podejmowanie działań w kierunku rozwiązywania problemów społecznych 9. niskie wykształcenie społeczeństwa 10. brak miejsc pracy 11. brak miejsc do spotkań młodzieży i dorosłych 12. nieumiejętność zagospodarowania czasu wolnego mieszkańców 13. brak obiektów sportowych

Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Możliwość pozyskiwania środków z UE 2. Możliwość rozwoju agroturystyki 3. pozyskanie prywatnych inwestorów 4. Rozwój technologii informatycznej 5. Możliwość powstania organizacji pozarządowych 6. Współpraca z gminami ościennymi 7. pomoc w zakładaniu własnych działalności gospodarczych 8. Utworzenie bazy noclegowo-gastronomicznej 9. Możliwość stworzenia obiektów sportowych 10. Realizacja programów polityki społecznej 	<ol style="list-style-type: none"> 1. starzejące się społeczeństwo 2. wyjazd młodych ludzi poza granice kraju 3. zanikające więzi międzypokoleniowe 4. Nieopłacalność produkcji rolnej Niewystarczające środki finansowe na realizację zadań z zakresu polityki społecznej 6. Kryzysy rodzinne 7. Zniechęcenie społeczeństwa w kierunku poprawy jakości życia

5. Kierunki rozwoju gminy

5.1. Wizja ładu społecznego gminy Grabowiec

Gmina Grabowiec to Gmina turystycznie bazująca na walorach naturalnych i bogatym dziedzictwie kulturowym. Zintegrowane społeczeństwo podejmuje różnorodne inicjatywy o charakterze sportowym, kulturalnym i proekologicznym. Kompleks edukacyjny stanowi odpowiedź na potrzeby nowych inwestorów oraz zdolna młodzież. Nowoczesny ośrodek rehabilitacyjny jest miejscem rekreacyjnym dla turystów, w którym oferowane są wszechstronne usługi medyczne.

5.2. Cele główne - strategiczne

Aby wizja gminy stała się rzeczywistością a nie tylko pozostała w marzeniach jej mieszkańców zespół sprecyzował cele główne, które powinny zostać osiągnięte, są to;

1. Zwiększenie atrakcyjności gminy dla turystów
2. Nabycie umiejętności zagospodarowania czasu wolnego przez młodzież
3. Utworzenie miejsc spędzania wolnego czasu z atrakcyjną ofertą
4. Zmotywowanie do aktywności fizycznej mieszkańców gminy
5. Stworzenie warunków dla inwestorów bazujących na zasobach gminy
6. Ograniczenie zjawisk patologicznych
7. Profilaktyka i promocja zdrowia
8. Nabycie umiejętności pozyskiwania alternatywnych źródeł finansowych
9. Zmiana mentalności w zakresie ekologii poprzez edukację

5.3. Cele szczegółowe i środki realizacji

Dla celów głównych określono zaś cele szczegółowe oraz środki realizacji które przedstawiają się następująco:

Cel główny 1   **Zwiększenie atrakcyjności gminy dla turystów**

Cele szczegółowe:

- 1.1. Zwiększenie budżetu gminy
- 1.2. Poprawa jakości życia mieszkańców, kultywowanie historii, tradycji, kultury
- 1.3. Alternatywne formy spędzania czasu wolnego mieszkańców
- 1.4. Zapewnienie bazy noclegowo- gastronomicznej

Środki mogące służyć realizacji cel głównego:

- Promocja gminy
- Powołanie bractwa rycerskiego
- Organizacja festynów rodzinnych
- Stworzenie bazy noclegowo-gastronomicznej w gminie

Cel główny 2 Nabywanie umiejętności zagospodarowania czasu wolnego przez młodzież

Cele szczegółowe:

- 2.1. Nabywanie umiejętności wykonywania naczyń z gliny
- 2.2. Kształtowanie pozytywnych postaw
- 2.3. Poddanie atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego
- 2.4. Promocja rekreacji, zdrowego stylu życia, rozwijania zainteresowań
- 2.5. Poprawa sprawności fizycznej
- 2.6. Wspieranie rywalizacji
- 2.7. Promocja gminy.
- 2.8. Integracja społeczności lokalnej.
- 2.9. Rozwój zainteresowań
- 2.10. Utworzenie systemu pomocy ludziom starszym i chorym.
- 2.11. Pomoc dzieciom w nauce.
- 2.12. Organizacja imprez dla dzieci.
- 2.13. Nabywanie umiejętności korzystania i posługiwania się komputerem oraz korzystania z Internetu

Środki mogące służyć realizacji celu głównego :

- Warsztaty kształtujące umiejętności manualne
- Organizacja rajdów, konkursów, wycieczek
- Działalność klubu sportowego
- Rozwój wolontariatu
- Powołanie szkolnych klubów wolontariatu
- Wykorzystanie technologii informacyjnej – Centrum Internetowe

Cel główny 3 Utworzenie miejsc spędzania czasu wolnego z atrakcyjną ofertą

Cele szczegółowe:

- 3.1. Integracja społeczności lokalnej
- 3.2. Aktywizacja społeczeństwa do wspólnego podejmowania działań.

- 3.3. Organizacja konkursów i zawodów.
- 3.4. Rozwój rekreacji.
- 3.5. Integracja środowiska emerytów.
- 3.6. Aktywizacja ludzi starszych do uczestnictwa w różnorodnych zajęciach.
- 3.7. Umożliwienie atrakcyjnie spędzania czasu wolnego.
- 3.8. Zapewnienie opieki uczniom.
- 3.9. Rozwijanie zainteresowań.
- 3.10. Nabycie umiejętności działania w grupie
- 3.11. Kształtowanie odpowiednich postaw.
- 3.12. Rozwijanie zainteresowań historycznych.
- 3.13. Nabycie umiejętności manualnych.
- 3.14. Alternatywne formy spędzania czasu wolnego.
- 3.15. Umożliwienie zwiedzania interesujących miejsc Polski.
- 3.16. Nauka jazdy na nartach (biała szkoła).

Środki mogące służyć realizacji celu głównego

- Festyny rodzinne
- Klub seniora
- Świetlica środowiskowa
- Powołanie bractwa rycerskiego
- Wypoczynek letni i zimowy

Cel główny 4 Zmotywowanie do aktywności fizycznej mieszkańców gminy

Cele szczegółowe :

- 4.1. Stworzenie nowoczesnych obiektów sportowych.
- 4.2. Sklasyfikowanie umiejętności sportowych społeczności
- 4.3. Nabycie motywacji do uczestnictwa w imprezach sportowych.
- 4.4. Powołanie osób odpowiedzialnych za klub sportowy.
- 4.5. Konstruktywne zagospodarowanie czasu wolnego.
- 4.6. Poprawa kondycji fizycznej mieszkańców gminy

Środki mogące służyć realizacji celu głównego:

- Budowa obiektów sportowych – boiska, korty, zalew , wyciąg narciarski.
- Propagowanie zdrowego stylu życia
- Spotkania ze społecznością w celu przedstawienia potrzeby tworzenia obiektów sportowych.
- motywowanie do czynu społecznego
- Organizacja imprez sportowych i konkursów
- reaktywacja klubu sportowego
- Organizacja rajdów pieszych i rowerowych

Cel główny 5 Stworzenie warunków dla inwestorów bazujących na zasobach gminy

Cele szczegółowe:

- 5.1. Zmniejszenie bezrobocia.
- 5.2. Powstanie nowych firm i zakładów pracy.
- 5.3. Poprawa warunków życia mieszkańców gminy.

Środki mogące służyć realizacji celu głównego :

- Szkolenia podnoszące kwalifikacje zawodowe.
- Stworzenie nowych miejsc pracy.

Cel główny 6 Ograniczenie zjawisk patologicznych

Cele szczegółowe

- 6.1. Zwiększenie skuteczności działań na rzecz osób i rodzin.
- 6.2. Podniesienie poczucia własnej wartości, samooceny.
- 6.3. Nabycie umiejętności radzenia sobie ze stresem,
- 6.4. Nabycie umiejętności alternatywnego spędzania czasu wolnego
- 6.5. Zwiększenie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach problemowych,
- 6.6. Nabycie umiejętności konstruktywnego rozwiązywania problemów
- 6.7. Wsparcie w pokonywaniu trudności,
- 6.8. Rozwijanie zainteresowań,
- 6.9. Nabycie umiejętności efektywnego spędzania czasu wolnego
- 6.10. Udzielanie wsparcia osobom uzależnionym i potrzebującym pomocy

Środki mogące służyć realizacji celu głównego:

- Współpraca instytucji w zakresie ograniczania zjawisk patologicznych
- Realizacja programów profilaktycznych
- Powstanie punktu konsultacyjnego
- Powstanie świetlicy środowiskowej
- Powstanie klubu AA

Cel główny 7 Profilaktyka i promocja zdrowia

Cele szczegółowe:

- 7.1. Lepsze wyposażenie miejscowej przychodni zdrowia w sprzęt medyczny
- 7.2. Organizacja białych niedziel
- 7.3. Nabycie umiejętności zdrowego odżywiania oraz dbania o zdrowie,
- 7.4. Poprawa stanu zdrowia
Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów

Środki mogące służyć realizacji celu głównego:

- Różnorodność wykonywanych badań w miejscu zamieszkania
- Bezpłatne badania i porady specjalistyczne
- Spotkania i festyny zdrowotne,
- Promocja zdrowia
- Lepsze udostępnienie do leczenia sanatoryjnego
- Zwiększenie środków na usługi zdrowotne

Cel główny 8 Nabycie umiejętności pozyskiwania alternatywnych źródeł finansowania

Cele szczegółowe:

- 8.1. Nabycie wiedzy z zakresu możliwości finansowania
- 8.2. Nabycie wiedzy z zakresu pozyskiwania środków zewnętrznych
- 8.3. Poddawanie informacji o dostępnych środkach
- 8.4. Promowanie dobrych praktyk
- 8.5. Wymiana wiedzy i doświadczeń wynikających z finansowania OSP

Środki realizacji celu głównego:

- Organizacja szkoleń z zakresu pozyskiwania alternatywnych źródeł finansowania
- Organizacja seminarium dla OSP
- Stworzenie bazy danych o dostępnych środkach i szkoleniach OSP
- Organizacja konkursów w zakresie wiedzy i możliwości finansowania

Cel główny 9 **Zmiana mentalności w zakresie ekologii poprzez edukację**

Cele szczegółowe:

- 9.1. Promowanie postaw proekologicznych
- 9.2. Dbanie o czyste środowisko
- 9.3. Wykreowanie pozytywnych nawyków
- 9.4. Motywowanie do dbania o najbliższe otoczenie
- 9.5. Nabycie umiejętności dbania o środowisko naturalne

Środki mogące służyć do realizacji celu głównego:

- Programy proekologiczne
- Organizacja akcji np. dzień sprzątania ziemi
- Organizacja konkursu na najładniejszą posesję
- Organizacja pogadarek w szkole

5.4. Źródła finansowania wdrażania zadań strategicznych:

Źródłami finansowania Strategii będą:

- środki finansowe z budżetu Gminy Grabowiec,
- środki finansowe z funduszy zewnętrznych, w tym rządowych, pozarządowych, programów celowych i funduszy unijnych, min.: PERON, NFZ, Europejski Fundusz Społeczny, PPWOW – Program Integracji Społecznej
- środki zaangażowane w partnerstwo publiczno-prawne.

6. Zarządzanie realizacją strategii

6.1. Koordynacja realizacji strategii

Zarządzaniem koordynacji strategii będzie odpowiedzialny zespół powołany przez wójta gminy składający się z przedstawicieli różnych grup społecznych i zawodowych. W skład zespołu winni wejść przedstawiciele obszarów polityki społecznej, w ramach których realizowane są cele i działania strategiczne.

- Strategia będzie monitorowana poprzez regularne spotkania zespołu zarządzającego. Minimum jeden raz na kwartał odbędzie spotkania zespołu monitorującego wdrażanie założeń strategicznych, w oparciu o wypracowane
- wybranych wskaźników, co zapewni skuteczny przepływ informacji oraz stałą aktualizację bazy danych.
- Monitoring będzie uwzględniał następujące obszary tematyczne:
  - systematyczne gromadzenie danych liczbowych,
  - aktualizację informacji ze sfery uwarunkowań prawnych i formalnych,
  - prowadzenie analiz porównawczych i tematycznych,
  - ocenę osiągniętych rezultatów oraz stopnia wdrożenia projektów,
  - ocenę rozbieżności pomiędzy przyjętymi założeniami, a stanem aktualnym na okres sprawozdawczy,
  - planowanie zmian w strategii wraz z analizą przyczyn modyfikacji wskaźników. Monitoring strategii będzie nieodłącznym elementem i ciągłym procesem obserwacji zmian

Monitoringiem zostaną objęte następujące elementy:

- harmonogram działań,
- budżet i sposób finansowania projektów,
- podmioty realizujące zadania,
- poziom wykorzystania zasobów o charakterze instytucjonalnym, finansowym, osobowym, technicznym,
- działania podmiotów i instytucji, którym społeczność zleca wykonanie określonych
- w projekcie zadań.

Zespół będzie miał wgląd w dokumentację realizatorów projektu. Ze spotkań będą sporządzane protokoły. W celu sprawdzenia satysfakcji z uczestnictwa w projekcie zespół będzie przeprowadzał ankiety i otrzymywał informacje zwrotne od odbiorców usług.

Celem zarządzania strategią jest:

- zapewnienie realizacji zgodnej z planem działania
- sprawdzanie przebiegu realizacji poszczególnych działań,
- rozwiązywanie bieżących problemów,

6.2. Weryfikacja przyjętych rozwiązań:

Weryfikacja strategii będzie dokonywana poprzez opisany powyżej zespół powołany Zarządzeniem Wójta. Weryfikacja będzie odbywać się jeden raz na 1 rok. Będzie dokonywana poprzez analizę działań opartych ściśle na dokumencie strategicznym oraz poprzez warsztaty strategiczne, badania ankietowe, sprawozdania z danych obszarów, konsultacje społeczne. Narzędzia weryfikacji zostaną wypracowane przez zespół roboczy w ramach wdrażania Programu Integracji Społecznej.

Aktualizacja strategii ma na celu:

- dopasowanie rozwiązań do społeczności lokalnej,
- rozpoznanie oczekiwań społecznych,
- stworzenie wspólnego systemu współdziałania w celu wykreowania kierunków rozwoju społecznego
- zmianę mentalności rozumienia polityki społecznej.

6.3. Promocja strategii

Za promocję Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest odpowiedzialny pracownik Urzędu Gminy Grabowiec

Przedsięwzięcia strategiczne będą promowane poprzez:

- plakaty, witacie, przygotowanie góry zamkowej,
- stronę internetową,
- koszulki, kubki, transparenty,
- tablice informacyjne i ogłoszenia w mediach
- Celem promocji podjętych przedsięwzięć jest :
- poinformowanie i zbudzenie zainteresowania gminą,
- zmotywowanie społeczności do aktywnego udziału w usługach,
- podniesienie atrakcyjności gminy
- zbudzenie chęci uczestnictwa w innych inicjatywach,
- zwiększenie zainteresowania społeczności spoza terenu gminy.

7. Harmonogram wdrażania zadań strategicznych na okres od 1.07.2008- 30.09.2009 rok

Lp.	Termin realizacji	Tytuł roboczy projektu	Kategoria projektu	Cele projektu	Beneficjenci projektu	Zadania oraz harmonogram ich realizacji	Wskaźniki	Źródło finansowania
1.	Lipiec 2008- kwiecień 2009	Bractwo Rycerskie Księstwa Bełskiego	Działania integracyjne, kultura i sztuka	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wzbudzenie zainteresowania historią regionu, ➤ pobudzanie pasji, zainteresowań, ➤ podniesienia poczucia własnej wartości, ➤ zaktywizowanie społeczności lokalnej 	Mieszkańcy gminy Grabowiec w wieku 13-60 lat	<ol style="list-style-type: none"> 1. lipiec-sierpień 2008 rekrutacja uczestników, przedstawienie wzorów rycerskich, 2. wrzesień –październik 2008 warsztaty psychologiczne, 3. listopad-grudzień 2008 konkursy, 4. styczeń 2009- warsztaty kulturalno-historyczne, 5. luty 2009 warsztaty rękodzieła, 6. marzec 2009- warsztaty taneczne 7. kwiecień 2009 turnieje rycerskie. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba osób zgłaszających akces uczestnictwa w Bractwie <ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba osób należących do rycerstwa ➤ Liczba turniejów ➤ Liczba imprez w których prezentuje się Bractwo ➤ zdjęcia 	Środki pochodzące z PPWOW Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
2.	Sierpień 2008- czerwiec 2009	Sport to zdrowie	Działania integracyjne Sport	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pobudzenie aktywności fizycznej społeczeństwa 	Mieszkańcy gminy Grabowiec	<ol style="list-style-type: none"> 1. lipiec 2008 Organizacja zebrania, powołującego Zarząd Klubu 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba osób turnieju piłki nożnej ➤ liczba osób ligi piłki 	PPWOW Ministerstwo Edukacji i Narodowej

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowiec

						<p>Sportowego</p> <p>2. lipiec 2008, Turniej piłki nożnej</p> <p>3. sierpień 2008- czerwiec 2009 Liga piłki nożnej mecze-</p> <p>4. listopad 2008- czerwiec 2009 Liga siatki ręcznej-</p> <p>5. grudzień 2008- kwiecień 2009 tenis stołowy</p>	<p>nożnej</p> <p>➤ liczba osób ligi piłki siatkowej</p> <p>➤ liczba osób tenisa stołowego</p>	Sportu
3.	Lipiec 2008	Biała niedziela	Działania integracyjne Opieka zdrowotna	➤ Profilaktyka zdrowotna	Mieszkańcy gminy Grabowiec	<p>1. Czerwiec 2008 – promocja białej niedzieli,</p> <p>2. lipiec 2008 zapisy na badania</p> <p>3. lipiec 2008 badania okulistyczne, kardiologiczne, alergologiczne</p>	<p>➤ .liczba osób zapisanych na badania,</p> <p>➤ liczba przeprowadzonych badań,</p> <p>➤ liczba skierowań do poradni specjalistycznych</p>	NFZ, Urząd Gminy
4.	Lipiec	Letni wypoczynek-półkolonie	Działania integracyjne Edukacja, sport, turystyka	➤ Alternatywne formy spędzania czasu letniego dzieci i młodzieży,	Dzieci i młodzież z terenu gminy Grabowiec	<p>1. lipiec 2008 zaproszenie beneficjentów</p> <p>2. lipiec 2008 zapewnienie</p>	<p>➤ Liczba osób, które uczestniczyły w półkoloniach</p> <p>➤ zdjęcia</p>	PPWOW Kuratorium Oświaty

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowiec

				<ul style="list-style-type: none"> ➤ Integracja dzieci i młodzieży 		<p>miejsca biwakowego i wypożyczenie namiotów</p> <p>3.sierpień 2008</p> <p>Wyjazd zwiedzanie miejsc historycznych</p>		<p>ROPS,</p> <p>Lubelski Urząd Wojewódzki</p>
5.	sierpień 2008	Jubileusz 740 lecia Grabowca	działania integracyjne, kultura, .sztuka	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zachowanie dziedzictwa kulturowego ➤ kształtowanie tożsamości mieszkańców, ➤ integracja społeczności lokalnej, ➤ promocja gminy, ➤ wzbudzanie inicjatywy do wspólnego działania 	Mieszkańcy gminy Grabowiec	<p>1 lipiec 2008</p> <p>Powołanie komitetu organizacyjnego 2. lipiec 2008, Przydział czynności poszczególnym komisjom komitetu i opracowanie harmonogramu festynu</p> <p>3. lipiec 2008</p> <p>pozyskanie sponsorów</p> <p>promocja festynu</p> <p>4. sierpień 2008</p> <p>organizacja festynu- wynajęcie sceny i nagłośnienia, zaproszenie zespołów –</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ liczba uczestników konkursów ➤ liczba wieńców dożynkowych, ➤ liczba zaangażowanych osób w realizację festynu, ➤ zdjęcia, 	<p>PPWOW,</p> <p>GOK,</p> <p>Urząd Gminy</p>

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowiec

6.	Lipiec 2008- wrzesień 2009	Hot Spot- Interaktywny Portal Gminy	Działania integracyjne edukacja, kultura, sztuka	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Upowszechnienie Internetu ➤ nabycie umiejętności do korzystania z tej formy komunikacji 	Mieszkańcy gminy Grabowiec	<p>1. lipiec 2008 Stworzenie miejsc działania i pracy, -</p> <p>2. sierpień 2008 zakup sprzętu, 3. sierpień 2008 zaprojektowanie infrastruktury sieci,</p> <p>4. sierpień 2008 obliczenie kosztów projektu 5. sierpień 2008 oszacowanie odbiorców-</p> <p>6. wrzesień 2008 zatrudnienie pracowników do stworzenia bazy danych na temat dostępnych środków</p> <p>7. październik 2008 szkolenia dla liderów OSP w zakresie pozyskiwania środków</p> <p>8. październik 2008 udostępnienie darmowej sieci</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ liczba odbiorców sieci Internetowej, ➤ liczba odwiedzających portal 	Urząd Gminy Program Odnowy Wsi
----	-------------------------------	---	--	--	-------------------------------	--	--	--

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowiec

						<p>na terenie centrum Grabowca- 9. marzec 2009</p> <p>Budowa sieci udostępniającej Internet w okolicznych miejscowościach 10. maj 2009</p> <p>Zaprojektowanie i udostępnienie serwisu internetowego- 10. czerwiec 2009</p> <p>udostępnienie podglądu kamer w centrum Grabowca-</p>		
10.	Lipiec 2008 – kwiecień 2009	Przyroda potrzebuje przyjaciół	Działania integracyjne, edukacja	<ul style="list-style-type: none"> ➤ podnoszenie świadomości ekologiczno przyrodniczej i zdrowotnej, ➤ Nawiązanie współpracy z innymi szkołami, ➤ wzbudzanie zainteresowania otaczającą nas przyrodą 	Uczniowie szkoły w Grabowcu oraz z zaprzyjaźnionych szkół powiatu	<p>1. listopad 2008, Alert Ekologiczno Zdrowotny – opracowanie planu realizacji-</p> <p>2. styczeń-luty 2009, Konkurs ekologiczno-przyrodniczo-zdrowotny wysłanie zaproszeń,</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ liczba osób biorących udział w konkursach ➤ liczba wykonanych działań i zadań, ➤ liczba przeprowadzonych konkursów, ➤ liczba zdobytych 	<p>Zespół Szkół, Urząd Gminy</p> <p>Mechanizmy Norweskie</p>

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowiec

						<p>przygotowanie zadań, dekoracji, dyplomów</p> <p>3. kwiecień 2009 Inscenizacja „Ziemie mamy tylko jedną „ – przygotowanie ról, dekoracji, strojów</p> <p>4. grudzień 2008- kwiecień 2009, Konkursy : - Przyrodnik ekologiczny, wykonanie pracy opracowanie regulaminu, przygotowanie pytań-</p> <p>5. kwiecień 2009 Wycieczka do Roztoczańskiego Parku Narodowego- opracowanie karty wycieczki zorganizowanie wycieczki –</p>	<p>nagród</p> <p>➤ liczba uczestników wycieczki</p>	
8.	Październik 2008 – czerwiec 2009	Warsztaty informatyczno- edukacyjne	Działania integracyjne. edukacja, kultura	➤ nabycie umiejętności tworzenia prezentacji multimedialnych, publikacji, stron	Uczniowie szkoły podstawowej i gimnazjum z gminy Grabowiec	<p>1. październik 2008, nauka obsługi programów komputerowych-</p> <p>2. październik 2008, poznanie komputerowego</p>	<p>1. liczba uczestników warsztatów,</p> <p>➤ liczba utworzonych publikacji,</p> <p>➤ liczba</p>	PPWOW,

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowiec

				<p>internetowych ➤ rozwijanie umiejętności i zainteresowań</p>		<p>składu tekstu zasad tworzenia publikacji – 3.listopad 2008, Nabycie umiejętności tworzenia prezentacji, publikacji, stron internetowych- 3. listopad 2008, nabycie umiejętności wykorzystania programów graficznych do tworzenia stron WWW i blogów – 4. grudzień 2008 prezentacja prac uczestników 5. grudzień 2008, Wydanie gazetki „Moja gmina” – 6. grudzień 2008 konkursy- 7.styczeń- czerwiec 2009 Rozszerzenie działalności informatyczno-edukacyjnej-</p>	<p>Utworzonych Stron internetowych, prezentacji multimedialnych ➤ liczba uczestników konkursów</p>	<p>Urząd Gminy POKL działanie 9.1.2.</p>
--	--	--	--	--	--	---	--	---

